

LIETUVOS RESPUBLIKOS KONSTITUCINIS TEISMAS

LIETUVOS RESPUBLIKOS VARDU

NUTARIMAS

**DĖL LIETUVOS RESPUBLIKOS ĮSTATYMO „DĖL UŽSIENIEČIŲ
TEISINĖS PADĖTIES“ 43 STRAIPSNIO 1 DALIES 5 PUNKTO ATITIKTIES
LIETUVOS RESPUBLIKOS KONSTITUCIJAI**

2019 m. sausio 11 d. Nr. KT3-N1/2019

Vilnius

Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas, susidedantis iš Konstitucinio Teismo teisėjų Elvyros Baltutytės, Gintaro Godos, Vytauto Greičiaus, Danutės Jočienės, Gedimino Mesonio, Vyto Miliaus, Daivos Petrylaitės, Janinos Stripeikienės, Dainiaus Žalimo,

sekretoriaujant Daivai Pitrėnaitei,

dalyvaujant pareiškėjo Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo atstovui teisėjų kolegijos pirmininkui Ričardui Piličiauskui,

suinteresuoto asmens Lietuvos Respublikos Seimo atstovui Seimo Žmogaus teisių komiteto pirmininkui Valerijui Simulikui,

remdamasis Lietuvos Respublikos Konstitucijos 102, 105 straipsniais, Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo įstatymo 1 straipsniu, Konstitucinio Teismo 2019 m. sausio 3 d. posėdyje žodinio proceso tvarka išnagrinėjo konstitucinės justicijos bylą Nr. 16/2016 pagal pareiškėjo Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo prašymą Nr. 1B-22/2016 ištirti, ar Lietuvos Respublikos Konstitucijos 22 straipsnio 1, 4 dalims, 29 straipsnio 1 daliai, 38 straipsnio 1, 2 dalims, konstituciniam teisinės valstybės principui neprieštaruoja Lietuvos Respublikos įstatymo „Dėl užsieniečių teisinės padėties“ 43 straipsnio (2006 m. lapkričio 28 d. redakcija) 1 dalies 5 punktas tiek, kiek jame nenustatyta, kad leidimas laikinai gyventi Lietuvoje gali būti išduodamas užsieniečiui šeimos susijungimo atveju ir tada, kai Lietuvoje gyvena asmuo – Lietuvos Respublikos pilietis, su kuriuo užsieniečio kitoje valstybėje sudaryta santuoka arba registruotos partnerystės sutartis nėra pripažįstama Lietuvoje dėl draudimo tuoktis ar sudaryti registruotos partnerystės sutartį tos pačios lyties asmenims, tačiau su kuriuo jis yra sukūręs santykius, savo turiniu atitinkančius šeimos sampratą.

Konstitucinis Teismas

nustatė:**I****Pareiškėjo argumentai**

1. Pareiškėjas Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas apeliacine tvarka nagrinėjo administracinę bylą pagal apeliacinį skundą dėl pirmosios instancijos teismo sprendimo, kuriuo buvo atmestas pareiškėjo administracinėje byloje skundas dėl Migracijos departamento prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos sprendimo atsisakyti išduoti leidimą laikinai gyventi Lietuvos Respublikoje (toliau – leidimas laikinai gyventi). Pareiškėjas administracinėje byloje, Baltarusijos Respublikos pilietis, 2015 m. rugsėjo 3 d. Danijos Karalystėje sudarė santuoką su tos pačios lyties Lietuvos Respublikos piliečiu. Remdamasis šiuo santuokos sudarymo faktu, asmuo prašė išduoti jam leidimą laikinai gyventi šeimos susijungimo pagrindu, kai Lietuvos Respublikoje gyvena užsieniečio sutuoktinis – Lietuvos Respublikos pilietis. Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas nutartimi šios administracinės bylos nagrinėjimą sustabdė ir kreipėsi į Konstitucinį Teismą.

2. Pareiškėjas abejoja, ar įstatymo „Dėl užsieniečių teisinės padėties“ (toliau – ir Įstatymas) 43 straipsnio 1 dalies 5 punktas tiek, kiek jame nenustatyta, kad leidimas laikinai gyventi užsieniečiui šeimos susijungimo atveju gali būti išduodamas ir tada, kai Lietuvos Respublikoje gyvena Lietuvos Respublikos pilietis, su kuriuo užsieniečio kitoje valstybėje sudaryta santuoka arba registruotos partnerystės sutartis Lietuvos Respublikoje nėra pripažįstama dėl draudimo tuoktis ir sudaryti registruotos partnerystės sutartį tos pačios lyties asmenims, tačiau su kuriuo jis yra sukūręs santykius, savo turiniu atitinkančius šeimos sampratą, neprieštarauja Konstitucijos 22 straipsnio 1, 4 dalims, 29 straipsniui, 38 straipsnio 1, 2 dalims, konstituciniam teisinės valstybės principui.

Pareiškėjo prašymas grindžiamas šiais argumentais.

2.1. Įstatymo 43 straipsnio (2006 m. lapkričio 28 d. redakcija) 1 dalies 5 punkte nustatyta, kad leidimas laikinai gyventi gali būti išduodamas užsieniečiui šeimos susijungimo atveju, *inter alia* kai Lietuvos Respublikoje gyvena užsieniečio sutuoktinis arba asmuo, su kuriuo sudaryta registruotos partnerystės sutartis, kuris yra Lietuvos Respublikos pilietis arba užsienietis, turintis leidimą gyventi Lietuvos Respublikoje (toliau – ir leidimas gyventi). Įstatyme nėra nustatyta, kad leidimas laikinai gyventi užsieniečiui šeimos susijungimo atveju gali būti išduodamas ir tada, kai užsieniečio bendro gyvenimo su Lietuvos Respublikos piliečiu tikslas yra sukurti šeimos santykius, nors pagal nacionalinę teisę jo su Lietuvos Respublikos piliečiu sudaryta santuoka nėra pripažįstama dėl draudimo sudaryti santuoką su tos pačios lyties asmeniu.

Toks teisinis reguliavimas neatitinka oficialiosios konstitucinės doktrinos nuostatų, kad pagal Konstituciją yra ginamos ir kitokios nei santuokos pagrindu sudarytos šeimos; konstitucinė šeimos samprata grindžiama šeimos narių tarpusavio atsakomybe, supratimu, emociniu prierašumu, pagalba

ir panašiais ryšiais bei savanorišku apsisprendimu prisiimti tam tikras teises ir pareigas, t. y. santykių turiniu, o šių santykių išraiškos forma konstitucinei šeimos sampratai esminės reikšmės neturi. Todėl pareiškėjas abejoja ginčijamo teisinio reguliavimo atitiktimi Konstitucijos 38 straipsnio 1, 2 dalims.

2.2. Ginčijamu teisiniu reguliavimu yra paneigiama asmenų, kurių sudaryta santuoka pagal nacionalinę teisę nėra pripažįstama dėl draudimo tuoktis tos pačios lyties asmenims, nors jų bendro gyvenimo tikslas yra sukurti šeiminius santykius, teisė į šeimos susijungimą. Toks teisės į šeimos susijungimą paneigimas kartu yra šių asmenų privataus gyvenimo ribojimas tam nesant objektyvaus pateisinimo.

2.3. Pagal šiuo metu galiojantį teisinį reguliavimą tos pačios lyties asmenys, sukūrę stabilius santykius, neturi galimybių būti laikomi šeima pagal Įstatymo 43 straipsnio 1 dalies 5 punktą, 2 straipsnio 26 dalį, nes jie negali susituokti ar įregistruoti partnerystės. Pagal nacionalinę teisę asmeniui sudaryti santuoką leidžiama tik su kitos lyties asmeniu (Konstitucijos 38 straipsnio 3 dalis, Lietuvos Respublikos civilinio kodekso 3.12 straipsnis).

Pareiškėjui kyla abejonių, ar tarp asmenų, kurie yra sudarę Lietuvos Respublikos teisės reikalavimus atitinkančią santuoką ar įregistravę partnerystę, ir asmenų, kurie yra sukūrę santykius, savo turiniu atitinkančius šeimos sampratą, tačiau kurių užsienyje sudaryta santuoka Lietuvos Respublikoje nėra pripažįstama dėl draudimo sudaryti santuoką tos pačios lyties asmenims, yra tokio pobūdžio ir tokios apimties skirtumų, kad jų nevienodas traktavimas, atsižvelgiant į draudimą diskriminuoti asmenis dėl jų seksualinės orientacijos, būtų objektyviai pateisinamas. Todėl ginčijamas teisinis reguliavimas prieštarauja Konstitucijos 29 straipsniui.

Be to, tos pačios lyties asmenų teisės į šeimos susijungimą neįtvirtinimas Įstatymo 43 straipsnio 1 dalies 5 punkte yra neproporcingas šių asmenų teisės į šeimos ir privataus gyvenimo apsaugą ribojimas, todėl ši nuostata prieštarauja Konstitucijos 22 straipsnio 1, 4 dalims.

2.4. Konstitucijoje įtvirtintas asmenų lygiateisiškumo principas yra neatsiejamas nuo konstitucinio teisinės valstybės principo, todėl asmenų lygiateisiškumo principo pažeidimas reiškia ir konstitucinio teisinės valstybės principo pažeidimą.

2.5. Teisinis reguliavimas, pagal kurį leidimas laikinai gyventi užsieniečiui šeimos susijungimo atveju gali būti išduodamas ir tada, kai Lietuvos Respublikoje gyvena Lietuvos Respublikos pilietis, su kuriuo užsieniečio kitoje valstybėje sudaryta santuoka arba registruotos partnerystės sutartis Lietuvos Respublikoje nėra pripažįstama dėl draudimo tuoktis ir sudaryti registruotos partnerystės sutartį tos pačios lyties asmenims, tačiau su kuriuo jis yra sukūręs santykius, savo turiniu atitinkančius šeimos sampratą, turi būti nustatytas būtent Įstatymo 43 straipsnio 1 dalies 5 punkte, nes būtent šiame punkte yra nustatyti atvejai, kada užsieniečiui gali būti išduodamas leidimas laikinai gyventi šeimos susijungimo atveju, kai su Lietuvos Respublikoje gyvenančiu

Lietuvos Respublikos piliečiu arba užsieniečiu, turinčiu leidimą gyventi, užsienietis yra sukūręs santykius, savo turiniu atitinkančius šeimos sampratą.

II

Suinteresuoto asmens atstovo argumentai

3. Rengiant bylą Konstitucinio Teismo posėdžiui gauti suinteresuoto asmens Seimo atstovo Seimo Žmogaus teisių komiteto pirmininko Valerijaus Simuliko rašytiniai paaiškinimai, kuriuose teigiama, kad ginčijamas teisinis reguliavimas, pagal kurį šeimos susijungimo pagrindu leidimas laikinai gyventi užsieniečiui, sudariusiam santuoką su tos pačios lyties Lietuvos Respublikos piliečiu, negali būti išduodamas, neprieštarauja Konstitucijai. Suinteresuoto asmens atstovo pozicija grindžiama šiais argumentais.

Pagal Įstatymo 2 straipsnio 26 punkte įtvirtintą šeimos narių sąvoką šeimos nariais yra laikomi sutuoktiniai, partnerystę įregistravę asmenys ir jų (arba vieno iš jų) vaikai iki tam tikro amžiaus bei giminytės ryšiais susiję išlaikytiniai. Pagal Lietuvos Respublikos teisę sprendžiant leidimo gyventi išdavimo klausimus yra vadovaujamosi duomenimis apie asmenų šeiminių padėčių, esančiais gyventojų registre, į kurį duomenys perkeliama iš civilinės būklės aktų apskaitos. Civilinės metrikacijos taisyklių, patvirtintų Lietuvos Respublikos teisingumo ministro 2006 m. gegužės 19 d. įsakymu Nr. IR-160, 78 punkte numatytas imperatyvus pobūdžio reikalavimas užsienyje sudarytos santuokos liudijimą įtraukti į apskaitą Lietuvos Respublikos metrikacijos įstaigoje.

Suinteresuoto asmens atstovas savo poziciją taip pat grindžia kai kuriomis oficialiosios konstitucinės doktrinos nuostatomis, suformuluotomis Konstituciniam Teismui aiškinant Konstitucijos 22 straipsnio 1, 4 dalis, 38 straipsnį, nuostata, kad pagal Konstituciją valstybė turi pareigą įstatymais ir kitais teisės aktais nustatyti tokį teisinį reguliavimą, kuriuo būtų užtikrinta šeimos, kaip konstitucinės vertybės, apsauga, būtų sudarytos prielaidos šeimai tinkamai funkcionuoti, stiprinami šeimos santykiai, ginamos šeimos narių teisės ir teisėti interesai, taip pat įstatymais ir kitais teisės aktais taip sureguliuoti šeimos santykius, kad nebūtų sudaroma prielaidų diskriminuoti šeimos santykių dalyvių (kaip antai santuokos neįregistravusių bendrai gyvenančių vyro ir moters, jų vaikų (įvaikių), vieno iš tėvų, auginančio vaiką (įvaikį), ir kt.).

III

Byloje gauta medžiaga

4. Rengiant bylą Konstitucinio Teismo posėdžiui buvo gauta Lietuvos Respublikos teisingumo viceministro Pauliaus Gričiūno, Europos teisės departamento prie Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijos generalinio direktoriaus Deivido Kriauciūno, Vilniaus universiteto Teisės fakulteto Privatinių teisės katedros lektoriaus Sauliaus Avižos, Mykolo Romerio universiteto Teisės fakulteto prodekanės Snieguolės Matulienės, Vytauto Didžiojo universiteto Teisės fakulteto dekanı

Tomo Berkmano, Lietuvos teisės instituto direktorės Jurgitos Paužaitės-Kulvinskienės rašytinės nuomonės, taip pat Migracijos departamento prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos direktorės Evelinos Gudzinskaitės raštas dėl informacijos pateikimo.

4.1. Teisingumo viceministro P. Griciūno rašytinėje nuomonėje pažymėta, kad Įstatyme įtvirtintų šeimos narių ir sutuoktinių sąvokų aiškinimas vadovaujantis tik Lietuvos Respublikos nacionaline teise neatitiktų nei šio įstatymo paskirties, nei Europos Sąjungos sutartyse nustatytų įsipareigojimų atsižvelgti į Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijoje (toliau – ir Chartija) įtvirtintus principus ir žmogaus teises. Aiškinant ginčijamą teisinį reguliavimą Europos Sąjungos sutarčių, Chartijos, Konstitucijos, Europos Sąjungos Teisingumo Teismo (toliau – ir ESTT), Europos Žmogaus Teisių Teismo (toliau – ir EŽTT) praktikos kontekste, manytina, kad Įstatymo 43 straipsnio 1 dalies 5 punkte nėra teisinio reguliavimo spragos ir kad jame įtvirtintas teisinis reguliavimas suteikia galimybę įgyvendinti teisę į šeimos susijungimą tos pačios lyties sutuoktiniams, sudariusiems santuoką užsienio valstybėje, ar tos pačios lyties partneriams, užsienio valstybėje sudariusiems registruotos partnerystės sutartį.

4.2. Europos teisės departamento prie Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijos generalinio direktoriaus D. Kriauciūno rašytinėje nuomonėje pažymėta, kad pagal Europos Sąjungos teisę valstybės narės nėra įpareigosotos leisti ar pripažinti tos pačios lyties asmenų partnerystes ar santuokas, tačiau pagal Europos Sąjungos teisės aktus (įskaitant susijusius su laisvu asmenų judėjimu, migracija ir prieglobsčiu) jos privalo taikyti vienodą požiūrį į tos pačios lyties poras ir skirtingų lyčių poras. Siekiant tinkamai įgyvendinti Europos Sąjungos teisinį reguliavimą, Lietuvos teisėje turėtų būti įtvirtinta galimybė leidimą laikinai gyventi užsieniečiui šeimos susijungimo atveju išduoti ir tada, kai Lietuvos Respublikoje gyvena asmuo – Lietuvos Respublikos pilietis, pasinaudojęs laisvo judėjimo teise, su kuriuo užsieniečio kitoje valstybėje sudaryta santuoka arba registruotos partnerystės sutartis nėra pripažįstama Lietuvos Respublikoje.

4.3. Vilniaus universiteto Teisės fakulteto Privatinių teisės katedros lektoriaus S. Avižos rašytinėje nuomonėje pažymėta, jog ginčijamas teisinis reguliavimas turėtų būti aiškinamas taip, kad sudariusiam santuoką (arba registruotos partnerystės sutartį) su Lietuvos Respublikos piliečiu užsieniečiui galimybė įgyti teisę gyventi Lietuvos Respublikoje nebūtų siejama su jo sutuoktinio lytimi. Toks ginčijamo teisinio reguliavimo aiškinimas atitiktų Lietuvos Respublikos priimtus tarptautinius įsipareigojimus ir neprieštarautų Konstitucijai.

4.4. Mykolo Romerio universiteto Teisės fakulteto prodekanės S. Matulienės rašytinėje nuomonėje pažymėta, kad Įstatyme nenurodyta, kokios lyties užsienietis Lietuvos Respublikos piliečio sutuoktinis yra laikomas teisėtu sutuoktiniu, galinčiu gauti leidimą laikinai gyventi. Įstatyme taip pat nėra reikalavimo, kad, siekiant gauti leidimą laikinai gyventi šeimos susijungimo pagrindu,

santuoka turi būti įtraukta į apskaitą. Taigi šeimos susijungimo kontekste tiek skirtingų lyčių, tiek tos pačios lyties sutuoktiniai turi būti traktuojami vienodai.

Pagal tarptautinę privatinę teisę, kuri kartais dar vadinama tolerancijos teise, užsienio valstybėje sudaryta tos pačios lyties asmenų santuoka turėtų būti pripažįstama, net jei valstybėje pagal jos teisės aktus tokios santuokos sudaryti neleidžiama.

4.5. Vytauto Didžiojo universiteto Teisės fakulteto dekanas T. Berkmano rašytinėje nuomonėje pažymėta, kad Lietuvos Respublika turi teisę nustatyti, kokie asmenys gali sudaryti santuoką, taip pat gauti leidimą joje gyventi. Tik pripažinta santuoka ir partnerystė gali sukurti teises pasekmes, todėl tik kai Lietuvos Respublikoje bus leidžiama tuoktis ar sudaryti partnerystės sutartį tos pačios lyties asmenims bus galimybė suteikti leidimą gyventi Lietuvos Respublikoje tos pačios lyties Lietuvos Respublikos piliečio sutuoktiniui ar partneriui.

4.6. Lietuvos teisės instituto direktorės J. Paužaitės-Kulvinskienės rašytinėje nuomonėje pažymėta, kad, atsižvelgiant į Europos Tarybos pagrindinių institucijų ir Europos Sąjungos teisės aktuose nustatytus reikalavimus nediskriminuoti asmenų dėl jų seksualinės orientacijos, EŽTT praktikoje nustatoma valstybių pareigą užtikrinti šeimos gyvenimo apsaugą tos pačios lyties asmenų poroms, tikslinga teisės aktuose įtvirtinti galimybę įregistruoti partnerystę tos pačios lyties asmenims. Įgyvendinus šią EŽTT praktikoje nurodytą valstybės pareigą, užsienyje sudaryta tos pačios lyties asmenų santuoka galėtų būti pripažįstama Lietuvos Respublikoje, ją prilyginant registruotai partnerystei. Pažymėta, kad toks modelis nuo 2017 m. taikomas Italijoje.

4.7. Migracijos departamento prie Vidaus reikalų ministerijos direktorės Evelinos Gudzinskaitės rašte dėl informacijos pateikimo teigiama, kad Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo nutartyje, kuria kreiptasi į Konstitucinį Teismą, išdėstyti argumentai yra pagrįsti. Kartu pažymėta, kad leidimas laikinai gyventi yra dokumentas, suteikiantis teisę gyventi Lietuvos Respublikoje, tačiau jis savaime nesukuria civilinių teisių ir pareigų.

IV

Konstitucinio Teismo posėdyje dalyvavę asmenys ir jų pateikti paaiškinimai

5. Konstitucinio Teismo posėdyje pareiškėjo Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo atstovas teisėjų kolegijos pirmininkas R. Piličiauskas nurodė, kad palaiko prašyme išdėstytą poziciją ir pateiktus argumentus, pateikė papildomus paaiškinimus ir atsakė į Konstitucinio Teismo teisėjų klausimus.

Pareiškėjo atstovas nurodė, kad Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo nagrinėjamoje byloje procesinė situacija nėra pasikeitusi: šalys naujų pareiškimų ar įrodymų nėra pateikusios, teismas naujų procesinių dokumentų nėra priėmęs.

Pareiškėjo atstovas palaikė prašyme nurodytą pareiškėjo poziciją, kad Europos Sąjungos teisė jo nagrinėjamoje byloje netaikytina, nes Lietuvos Respublikos pilietis, sudaręs santuoką Danijos

Karalystėje su tos pačios lyties Baltarusijos Respublikos piliečiu, nėra pasinaudojęs laisvo asmens judėjimo Europos Sąjungoje teise. Šioje byloje keliami klausimai yra susiję su fundamentaliomis, pagrindinėmis žmogaus teisėmis. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo praktikoje sprendžiant klausimus, susijusius su pagrindinėmis žmogaus teisėmis, pirmiausia yra vadovaujamosi Konstitucija, todėl šioje byloje pareiškėjas visų pirma išvelgė ginčijamo teisinio reguliavimo konstitucingumo problemą.

Pareiškėjo atstovo teigimu, aiškindamas ginčijamos Įstatymo 43 straipsnio (2006 m. lapkričio 28 d. redakcija) 1 dalies 5 punkto nuostatos turinį ir sprendamas, ar taikyti Europos Sąjungos teisę, pareiškėjas visų pirma atsižvelgė į Konstitucijos viršenybės principą.

6. Suinteresuoto asmens Seimo atstovas Seimo Žmogaus teisių komiteto pirmininkas V. Simulikas pateikė papildomus paaiškinimus ir atsakė į Konstitucinio Teismo teisėjų klausimus.

Suinteresuoto asmens atstovas, pristatydamas kitokią nei jo rašytiniuose paaiškinimuose pateiktą nuomonę dėl ginčijamo teisinio reguliavimo atitikties Konstitucijai, nurodė, kad, atsižvelgiant į Europos Sąjungos teisės kontekstą, naujausią ESTT praktiką, teisinis reguliavimas, pagal kurį užsieniečiui, sudariusiam santuoką su tos pačios lyties Lietuvos Respublikos piliečiu ar užsieniečiu, turinčiu leidimą gyventi, gali būti išduodamas leidimas laikinai gyventi, Konstitucijai neprieštarautų, tačiau toks teisinis reguliavimas negali pakeisti santuokos sampratos, įtvirtintos Konstitucijoje. Konstitucinė santuokos samprata gali būti keičiama tik keičiant Konstituciją referendumu arba dėl jos pakeitimo balsuojant Seime.

Suinteresuoto asmens atstovo teigimu, atsižvelgiant į Europos Sąjungos teisę, leidimas laikinai gyventi šeimos susijungimo atveju turi būti išduodamas užsieniečiui neatsižvelgiant į tai, ar jis sudarė santuoką su tos pačios lyties, ar su skirtingos lyties Lietuvos Respublikos piliečiu ar užsieniečiu, turinčiu leidimą gyventi.

7. Konstitucinio Teismo posėdyje kalbėjo ir į Konstitucinio Teismo teisėjų klausimus atsakė specialistė Migracijos departamento prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos direktorė E. Gudzinskaitė.

Specialistės teigimu, Įstatymas yra specialusis įstatymas, reglamentuojantis tik migracijos klausimus, civilinių santykių jis nereglamentuoja. Migracijos departamentas, įgyvendindamas Įstatymą, sprendžia tik teisės gyventi Lietuvoje suteikimo klausimus ir, juos sprenddamas, nesivadovauja Civiliniu kodeksu. Leidimo laikinai gyventi išdavimas Lietuvos Respublikos piliečio tos pačios lyties sutuoktiniui nereikštų tokios santuokos pripažinimo Lietuvoje.

Specialistė nurodė, kad pagal Įstatymą yra trys teisės į šeimos susijungimą režimai: pirmas režimas – kai trečiosios šalies pilietis vyksta pas šeimos narį, kitą trečiosios šalies pilietį, gyvenantį Lietuvoje (šiuo atveju yra taikoma atitinkama Europos Sąjungos direktyva, pagal kurią diskriminacija seksualinės orientacijos pagrindu yra draudžiama), antras režimas – kai šeimos narys,

trečiosios valstybės pilietis, vyksta gyventi pas Europos Sąjungos pilietį, taip pat ir Lietuvos Respublikos pilietį, pasinaudojusį laisvo asmenų judėjimo Europos Sąjungoje teise (šiuo atveju taip pat yra taikoma atitinkama Europos Sąjungos direktyva, pagal kurią diskriminacija seksualinės orientacijos pagrindu yra draudžiama), trečias režimas (kuris ir taikytinas nagrinėjamu atveju) – kai pas Lietuvos Respublikos pilietį, nepasinaudojusį laisvo asmenų judėjimo Europos Sąjungoje teise, vyksta gyventi šeimos narys (šiuo atveju jokia Europos Sąjungos direktyva netaikytina – taikoma nacionalinė teisė ir 1950 m. Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos (toliau – ir Konvencija) 8 straipsnis).

Specialistė nurodė, kad, atsisakant išduoti leidimą laikinai gyventi pareiškėjui Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo nagrinėjamoje byloje, buvo vadovaujama viešosios tvarkos išlyga, atsižvelgiama į visuomenės nuomonę, į tai, kad sutuoktiniais pagal Lietuvos Respublikos teisės aktus laikomi tik skirtingų lyčių asmenys. Tuo metu nebuvo ir aiškiai suformuotos ESTT praktikos nagrinėjamu klausimu. Šiuo metu, atsižvelgdamas į naujausią ESTT praktiką ir Konstitucijoje įtvirtintą draudimą diskriminuoti asmenis, Migracijos departamentas priimtų kitokią sprendimą – leidimas laikinai gyventi šeimos susijungimo pagrindu užsieniečiui, kitoje valstybėje sudariusiam santuoką su tos pačios lyties Lietuvos Respublikos piliečiu, būtų išduotas.

Konstitucinis Teismas

konstatuoja:

I

Ginčijamas ir su juo susijęs teisinis reguliavimas

8. Kaip minėta, pareiškėjas prašo ištirti Įstatymo 43 straipsnio (2006 m. lapkričio 28 d. redakcija) 1 dalies 5 punkto atitiktį Konstitucijai tiek, kiek jame, pasak pareiškėjo, nenumatyta, kad leidimas laikinai gyventi užsieniečiui šeimos susijungimo atveju gali būti išduodamas ir tada, kai Lietuvos Respublikoje gyvena Lietuvos Respublikos pilietis, su kuriuo užsieniečio kitoje valstybėje sudaryta santuoka arba registruotos partnerystės sutartis Lietuvos Respublikoje nėra pripažįstama dėl draudimo tuoktis ir sudaryti registruotos partnerystės sutartį tos pačios lyties asmenims, tačiau su kuriuo jis yra sukūręs santykius, savo turiniu atitinkančius šeimos sampratą.

9. Seimas 2004 m. balandžio 29 d. priėmė įstatymą „Dėl užsieniečių teisinės padėties“, kurio nuostata yra ginčijama šioje konstitucinės justicijos byloje. Įsigaliojus šiam įstatymui neteko galios 1998 m. gruodžio 17 d. priimtas įstatymas „Dėl užsieniečių teisinės padėties“.

9.1. Įstatyme nustatyta užsieniečių atvykimo ir išvykimo, buvimo ir gyvenimo, prieglobsčio ir laikinosios apsaugos Lietuvos Respublikoje suteikimo, integracijos ir sprendimų dėl užsieniečių teisinės padėties apskundimo tvarka, reglamentuojami kiti užsieniečių teisinės padėties Lietuvos Respublikoje klausimai (1 straipsnio 1 dalis (2014 m. gruodžio 9 d. redakcija)).

Šios bylos kontekste pažymėtina, kad Įstatyme yra apibrėžtos *inter alia* šeimos narių ir šeimos susijungimo sąvokos Įstatymo 1 straipsnio 1 dalyje (2014 m. gruodžio 9 d. redakcija) nurodytų teisinių santykių srityje. Taigi Įstatymas nėra skirtas šeimos narių sąvokai apibrėžti ir šeimos susijungimui reguliuoti, kiek tai susiję su kitomis, nei nurodyta Įstatymo 1 straipsnio 1 dalyje (2014 m. gruodžio 9 d. redakcija), teisinių santykių sritimis.

9.2. Įstatymo 1 straipsnio 2 dalyje nustatyta, kad šio įstatymo nuostatos suderintos su Europos Sąjungos teisės aktu, nurodytų Įstatymo priede, nuostatomis. Įstatymu yra įgyvendinama *inter alia* Europos Parlamento ir Tarybos 2004 m. balandžio 29 d. direktyva 2004/38/EB dėl Sąjungos piliečių ir jų šeimos narių teisės laisvai judėti ir gyventi valstybių narių teritorijoje, iš dalies keičianti Reglamentą (EEB) Nr. 1612/68 ir panaikinanti Direktyvas 64/221/EEB, 68/360/EEB, 72/194/EEB, 73/148/EEB, 75/34/EEB, 75/35/EEB, 90/364/EEB ir 93/96/EEB (toliau – ir Direktyva) (Įstatymo priedo „Įgyvendinami Europos Sąjungos teisės aktai“ 14 punktas).

Taigi pareiškėjo ginčijamas teisinis reguliavimas aiškintinas atsižvelgiant ir į Įstatymu įgyvendinamų Europos Sąjungos teisės aktų, *inter alia* Direktyvos, nuostatas.

10. Šioje byloje aktualiu aspektu pažymėtina, kad leidimo laikinai gyventi išdavimas užsieniečiui šeimos susijungimo atveju reglamentuojamas Įstatymo 43 straipsnyje, kurio 1 dalies nuostata ginčijama šioje konstitucinės justicijos byloje.

Įstatymo 43 straipsnio 1 dalis buvo ne kartą keičiama ir (arba) papildoma.

10.1. Įstatymo (2004 m. balandžio 29 d. redakcija) 43 straipsnio 1 dalies 3 punkte buvo nustatyta: „Leidimas laikinai gyventi gali būti išduodamas užsieniečiui šeimos susijungimo atveju, jeigu <...> 3) Lietuvos Respublikoje gyvena užsieniečio sutuoktinis, kuris yra Lietuvos Respublikos pilietis arba užsienietis, kuris turi leidimą nuolat gyventi.“

Taigi pagal Įstatymo 43 straipsnio (2004 m. balandžio 29 d. redakcija) 1 dalies 3 punktą leidimas laikinai gyventi užsieniečiui šeimos susijungimo atveju galėjo būti išduodamas, jei jis yra Lietuvos Respublikoje gyvenančio Lietuvos Respublikos piliečio ar užsieniečio, turinčio leidimą nuolat gyventi, sutuoktinis.

10.2. Seimui 2006 m. lapkričio 28 d. priėmus Lietuvos Respublikos įstatymą „Dėl užsieniečių teisinės padėties“ 2, 6, 7, 8, 11, 17, 18, 21, 25, 26, 28, 33, 34, 35, 40, 43, 46, 50, 51, 53, 54, 55, 56, 64, 79, 88, 90, 93, 97, 99, 100, 101, 102, 104, 106, 113, 115, 127, 130, 131, 132, 136, 138, 140 straipsnių pakeitimo, įstatymo papildymo 49¹, 101¹, 140¹ straipsniais, 30, 105 straipsnių pripažinimo netekusiais galios, X skyriaus pavadinimo pakeitimo bei įstatymo priedo pakeitimo ir papildymo įstatymą, Įstatymo 43 straipsnis išdėstytas nauja redakcija, o jo 1 dalies 3 punktas tapo 5 punktu.

10.3. Įstatymo 43 straipsnio (2006 m. lapkričio 28 d. redakcija) 1 dalyje, kurios 5 punktas ginčijamas šioje konstitucinės justicijos byloje, nustatyta:

„1. Leidimas laikinai gyventi gali būti išduodamas užsieniečiui šeimos susijungimo atveju, kai:

1) Lietuvos Respublikoje gyvena užsieniečio tėvai arba vienas iš jų, kurie yra Lietuvos Respublikos piliečiai;

2) Lietuvos Respublikoje gyvena nepilnamečio užsieniečio tėvai ar vienas iš jų arba vieno iš jų, globojančio nepilnametį užsienietį, sutuoktinis, kuris yra Lietuvos Respublikos pilietis arba turi leidimą gyventi;

3) Lietuvos Respublikoje gyvena užsieniečio vaikas, kuris yra Lietuvos Respublikos pilietis;

4) Lietuvos Respublikoje gyvena užsieniečio vaikas, kuriam suteiktas prieglobstis Lietuvos Respublikoje ir išduotas leidimas gyventi;

5) Lietuvos Respublikoje gyvena užsieniečio sutuoktinis arba asmuo, su kuriuo sudaryta registruotos partnerystės sutartis ir kuris yra Lietuvos Respublikos pilietis arba užsienietis, turintis leidimą gyventi;

6) jis yra užsieniečio, turinčio leidimą gyventi, pirmos eilės tiesiosios aukštutinės linijos giminaitis;

7) Lietuvos Respublikoje gyvena užsieniečio tėvai, kurie yra nedarbingi dėl senatvės pensijos amžiaus arba neįgalumo ir turi leidimą nuolat gyventi;

8) atsiranda itin sunkių aplinkybių, susijusių su santuokos ar registruotos partnerystės nutraukimu arba šeimos nario mirtimi, reglamentuojamų šio Įstatymo 51 straipsnio 5 dalyje numatytoje tvarkoje. Šiuo atveju prašymas išduoti leidimą laikinai gyventi turi būti pateiktas iki santuokos ar registruotos partnerystės sutarties nutraukimo arba šeimos nario mirties dienos, jeigu užsieniečiui dar nebuvo išduotas leidimas laikinai gyventi šeimos susijungimo atveju, arba ne vėliau kaip per 6 mėnesius nuo santuokos ar registruotos partnerystės sutarties nutraukimo arba šeimos nario mirties dienos, jeigu užsienietis iki santuokos ar registruotos partnerystės sutarties nutraukimo arba šeimos nario mirties dienos turėjo leidimą laikinai gyventi, išduotą šeimos susijungimo atveju. Leidimas laikinai gyventi pagal šį punktą gali būti išduotas vieneriems metams.“

10.4. Taigi Įstatymo 43 straipsnio (2006 m. lapkričio 28 d. redakcija) 1 dalyje yra išvardyti leidimo laikinai gyventi išdavimo užsieniečiui pagrindai šeimos susijungimo atveju.

10.4.1. Šiame kontekste pažymėtina, kad pagal Įstatymo 2 straipsnio 27 dalį šeimos susijungimas yra Lietuvos Respublikoje teisėtai gyvenančio užsieniečio, kuris nėra Europos Sąjungos pilietis, šeimos narių atvykimas ir gyvenimas Lietuvos Respublikoje, kad būtų išsaugota šeima, nepaisant to, ar šeimos santykiai atsirado prieš atvykstant užsieniečiui, ar jam atvykus. Tačiau iš Įstatymo 43 straipsnio (2006 m. lapkričio 28 d. redakcija) 1 dalyje įtvirtinto teisinio reguliavimo matyti, kad šeimos susijungimas pagal Įstatymo 43 straipsnio (2006 m. lapkričio 28 d. redakcija) 1 dalį yra suprantamas plačiau, t. y. ne tik teisėtai gyvenančio Lietuvos Respublikoje užsieniečio, bet

ir Lietuvos Respublikos piliečio šeimos narių, kurie yra užsieniečiai, atvykimas ir gyvenimas Lietuvos Respublikoje siekiant išsaugoti šeimą.

10.4.2. Pažymėtina ir tai, kad Įstatymo 43 straipsnis yra Įstatymo III skyriaus trečiajame skirsnyje „Užsieniečių laikinas gyvenimas Lietuvos Respublikoje“, kurio nuostatos pagal Įstatymo 1 straipsnio (2012 m. birželio 30 d. redakcija) 2¹ dalį netaikomos Europos Sąjungos ir Europos laisvosios prekybos asociacijos valstybių narių piliečiams. Todėl Įstatymo 43 straipsnio (2006 m. lapkričio 28 d. redakcija) 1 dalyje, kurios 5 punktą ginčija pareiškėjas, yra nustatyti leidimo laikinai gyventi užsieniečiui, kuris nėra Europos Sąjungos ar Europos laisvosios prekybos asociacijos valstybės narės pilietis, išdavimo pagrindai šeimos susijungimo atveju, kai jis yra Lietuvos Respublikos piliečio ar teisėtai gyvenančio Lietuvos Respublikoje užsieniečio, kuris nėra Europos Sąjungos ar Europos laisvosios prekybos asociacijos valstybės narės pilietis, šeimos narys.

10.5. Įstatymo 43 straipsnio (2006 m. lapkričio 28 d. redakcija) 1 dalyje yra nustatytas baigtinis sąrašas pagrindų, kada užsieniečiui, kuris nėra Europos Sąjungos ar Europos laisvosios prekybos asociacijos valstybės narės pilietis (toliau – ir užsienietis), gali būti išduodamas leidimas laikinai gyventi šeimos susijungimo šio straipsnio 1 dalies prasme atveju; vienas iš tokių pagrindų – kai Lietuvos Respublikoje gyvena tokio užsieniečio sutuoktinis arba asmuo, su kuriuo sudaryta registruotos partnerystės sutartis ir kuris yra Lietuvos Respublikos pilietis arba užsienietis, turintis leidimą gyventi (5 punktas).

10.6. Šioje konstitucinės justicijos byloje aktualiu aspektu palyginus Įstatymo 43 straipsnio (2006 m. lapkričio 28 d. redakcija) 1 dalies 5 punkte įtvirtintą teisinį reguliavimą su įtvirtintuoju Įstatymo 43 straipsnio (2004 m. balandžio 29 d. redakcija) 1 dalies 3 punkte pažymėtina, kad pagal Įstatymo 43 straipsnio (2006 m. lapkričio 28 d. redakcija) 1 dalies 5 punktą šeimos susijungimo atveju leidimas laikinai gyventi užsieniečiui gali būti išduodamas ne tik tuo atveju, jeigu jis yra Lietuvos Respublikoje gyvenančio Lietuvos Respublikos piliečio ar užsieniečio, turinčio leidimą gyventi, sutuoktinis, bet ir tuo atveju, jeigu užsienietis su Lietuvos Respublikoje gyvenančiu Lietuvos Respublikos piliečiu ar užsieniečiu, turinčiu leidimą gyventi, yra sudarę registruotos partnerystės sutartį.

11. Pareiškėjo ginčijamas Įstatymo 43 straipsnio (2006 m. lapkričio 28 d. redakcija) 1 dalies 5 punktas aiškintinas Įstatymo 2 straipsnio 26 dalies (2014 m. gruodžio 9 d. redakcija), kurioje įtvirtinta šeimos narių sąvoka, kontekste.

11.1. Pagal Įstatymo 2 straipsnio 26 dalį (2014 m. gruodžio 9 d. redakcija) šeimos nariais laikomi sutuoktinis arba asmuo, su kuriuo sudaryta registruotos partnerystės sutartis, nepilnamečiai vaikai (įvaikiai), įskaitant sutuoktinio arba asmens, su kuriuo sudaryta registruotos partnerystės sutartis, nepilnamečius vaikus, jeigu jie nesusituokę ir yra priklausomi nuo tėvų, taip pat pirmos eilės

tiesiosios aukštutinės linijos giminaičiai, kurie išlaikomi ne mažiau kaip vienus metus ir negali pasinaudoti kitų šeimos narių, gyvenančių užsienio valstybėje, parama.

Taigi tiek sutuoktinis, tiek asmuo, su kuriuo sudaryta registruotos partnerystės sutartis, pagal Įstatymo 2 straipsnio 26 dalį (2014 m. gruodžio 9 d. redakcija) laikomi šeimos nariais.

11.2. Nagrinėjamos konstitucinės justicijos bylos kontekste pažymėtina, kad nei ginčijamame Įstatymo 43 straipsnio (2006 m. lapkričio 28 d. redakcija) 1 dalies 5 punkte, nei Įstatymo 2 straipsnio 26 dalyje (2014 m. gruodžio 9 d. redakcija), nei kitose Įstatymo nuostatose nėra eksplicitiškai įtvirtinta, kad užsienietis ir jo sutuoktinis arba asmuo, su kuriuo sudaryta registruotos partnerystės sutartis ir kuris yra Lietuvos Respublikos pilietis arba užsienietis, turintis leidimą gyventi, turi būti skirtingų lyčių asmenys.

Šios konstitucinės justicijos bylos kontekste taip pat pažymėtina, kad nei ginčijamame Įstatymo 43 straipsnio (2006 m. lapkričio 28 d. redakcija) 1 dalies 5 punkte, nei Įstatymo 2 straipsnio 26 dalyje (2014 m. gruodžio 9 d. redakcija), nei kitose Įstatymo nuostatose nėra eksplicitiškai įtvirtinta ir tai, kad užsieniečio ir Lietuvos Respublikos piliečio arba užsieniečio, turinčio leidimą gyventi, santuoka arba registruota partnerystė turi būti įtraukta į apskaitą Lietuvos Respublikos civilinės metrikacijos įstaigoje.

12. Šioje konstitucinės justicijos byloje aktuali yra ir Įstatymo 43 straipsnio 3 dalis (2014 m. birželio 26 d. redakcija), pagal kurią *inter alia* ginčijamame Įstatymo 43 straipsnio (2006 m. lapkričio 28 d. redakcija) 1 dalies 5 punkte numatytu atveju užsieniečiui šeimos nariui leidimas laikinai gyventi gali būti išduodamas, jeigu jis atitinka šio įstatymo 26 straipsnio (2006 m. lapkričio 28 d. redakcija) 1 dalies 2–4 punktuose (su šio straipsnio 3 dalyje nurodyta išimtimi) nustatytas sąlygas arba jeigu asmuo, pas kurį atvykstama šeimos susijungimo tikslu, teisės aktų nustatyta tvarka užtikrina, kad jo šeimos narys atitinka minėtas sąlygas.

12.1. Pažymėtina, kad Įstatymo 26 straipsnio „Leidimo gyventi išdavimo ir keitimo sąlygos“ (2006 m. lapkričio 28 d. redakcija) 1 dalyje nustatyta:

„Leidimas gyventi užsieniečiui gali būti išduodamas arba keičiamas, jeigu užsienietis:

<...>

2) turi galiojantį sveikatos draudimą patvirtinantį dokumentą, kai Lietuvos Respublikos įstatymų numatytais atvejais nėra apdraustas privalomuoju sveikatos draudimu, arba Lietuvos Respublikos Vyriausybės nustatytais atvejais ir tvarka turi patvirtintą Lietuvos Respublikoje gyvenančio Lietuvos Respublikos piliečio arba užsieniečio įsipareigojimą apmokėti išlaidas už gyvenimo Lietuvos Respublikoje laikotarpiu jam suteiktas sveikatos priežiūros paslaugas;

3) turi pakankamai lėšų ir (ar) gauna reguliarių pajamų, kurių pakanka pragyventi Lietuvos Respublikoje;

4) Lietuvos Respublikoje turi tinkamą gyvenamąją patalpą, kurioje ketina deklaruoti savo gyvenamąją vietą ir kurios gyvenamasis plotas, tenkantis kiekvienam pilnamečiam asmeniui, deklaravusiam joje gyvenamąją vietą, būtų ne mažesnis kaip 7 kvadratiniai metrai, nuosavybės teise ar naudojasi tokia patalpa nuomos ar panaudos pagrindais, jei atitinkama sutartis sudaryta ne trumpesniam kaip leidimo laikinai gyventi galiojimo laikotarpiui ir yra nustatyta tvarka įregistruota, arba pateikia teisės aktų nustatyta tvarka patvirtintą fizinio ar juridinio asmens įsipareigojimą suteikti jam tinkamą gyvenamąją patalpą, kurioje jis deklaruos savo gyvenamąją vietą ir kuri atitiks nurodytą vienam asmeniui tenkančio gyvenamojo ploto reikalavimą, leidimo laikinai gyventi galiojimo laikotarpiu <...>“

Įstatymo 26 straipsnio 3 dalyje (2014 m. gruodžio 9 d. redakcija) nustatyta: „Šio straipsnio 1 dalies 2–5 punktuose nustatytos sąlygos netaikomos užsieniečiui, kuriam suteiktas prieglobstis arba laikinoji apsauga Lietuvos Respublikoje, taip pat užsieniečio, kuriam suteiktas prieglobstis Lietuvos Respublikoje, šeimos nariams, kurie kreipėsi dėl leidimo gyventi išdavimo šeimos susijungimo atveju per 3 mėnesius nuo prieglobsčio Lietuvos Respublikoje suteikimo.“

12.2. Aiškinant ginčijamą Įstatymo 43 straipsnio (2006 m. lapkričio 28 d. redakcija) 1 dalies 5 punkto nuostatą kartu su šio straipsnio 3 dalimi pažymėtina, kad pagal Įstatymo 43 straipsnio (2006 m. lapkričio 28 d. redakcija) 1 dalies 5 punktą leidimas laikinai gyventi užsieniečiui šeimos susijungimo atveju gali būti išduodamas, jeigu jis (išskyrus Įstatymo 26 straipsnio 3 dalyje (2014 m. gruodžio 9 d. redakcija) nustatytą išimtį, susijusią su prieglobsčio ar laikinosios apsaugos Lietuvos Respublikoje suteikimu) atitinka bendrąsias leidimo laikinai gyventi išdavimo sąlygas, nustatytas Įstatymo 26 straipsnio (2006 m. lapkričio 28 d. redakcija) 1 dalies 2–4 punktuose, susijusias su galiojančio sveikatos draudimo, pakankamų pragyvenimui lėšų ir tinkamos gyvenamosios patalpos turėjimu, arba jeigu asmuo, pas kurį atvykstama šeimos susijungimo tikslu, teisės aktų nustatyta tvarka užtikrina, kad jo šeimos narys, kuriam išduodamas leidimas laikinai gyventi, atitinka šias sąlygas.

13. Šioje konstitucinės justicijos byloje aktualios ir Įstatymo 35 straipsnio 1 dalies (2004 m. balandžio 29 d. redakcija su vėlesniais pakeitimais) nuostatos, kuriomis įtvirtinta, kokiais pagrindais atsisakoma užsieniečiui išduoti leidimą gyventi, kaip antai: užsieniečio gyvenimas Lietuvos Respublikoje gali grėsti valstybės saugumui, viešajai tvarkai ar žmonių sveikatai (1 punktas); duomenys, kuriuos jis pateikė norėdamas gauti leidimą gyventi, neatitinka tikrovės arba buvo pateikti neteisėtai įgyti ar suklastoti dokumentai, arba yra rimtas pagrindas manyti, kad sudaryta fiktyvi santuoka, fiktyvi registruota partnerystė, fiktyvus įvaikinimas arba kad įmonė, kurios dalyvis, vadovas, kolegialaus valdymo ar priežiūros organo narys yra užsienietis, yra fiktyvi (2 punktas (2014 m. birželio 26 d. redakcija)); dėl jo kita Šengeno valstybė į centrinę antrosios kartos Šengeno informacinę sistemą yra įtraukusi įspėjimą dėl neįsileidimo ir nėra pagrindo išduoti leidimą gyventi

dėl humanitarinių priežasčių ar tarptautinių įsipareigojimų arba jis yra įtrauktas į užsieniečių, kuriems draudžiama atvykti į Lietuvos Respubliką, nacionalinį sąrašą (3 punktas (2015 m. lapkričio 26 d. redakcija)); jis neturi pakankamai lėšų ir (ar) negauna reguliarių pajamų, kurių pakanka pragyventi Lietuvos Respublikoje (5 punktas (2006 m. lapkričio 28 d. redakcija)); jis neturi tinkamos gyvenamosios patalpos, atitinkančios vienam asmeniui tenkančio gyvenamojo ploto reikalavimą (6 punktas); jis neturi galiojančio sveikatos draudimą patvirtinančio dokumento (7 punktas); yra rimtas pagrindas manyti, kad jis yra padaręs nusikaltimą taikai, nusikaltimą žmoniškumui ar karo nusikaltimą, kaip jie apibrėžiami Lietuvos Respublikos įstatymuose, tarptautinėse sutartyse arba kituose tarptautinės teisės šaltiniuose, arba kurstė ar kitaip dalyvavo darant tokius nusikaltimus (8 punktas (2014 m. gruodžio 9 d. redakcija)) ir kt.

Šiame kontekste paminėtina Įstatymo 43 straipsnio 4 dalies (2014 m. birželio 26 d. redakcija) nuostata, kuria *inter alia* nustatyta, kad „jeigu leidimas laikinai gyventi užsieniečiui išduodamas pagal šio straipsnio 1 dalies 5 punktą, vidaus reikalų ministro nustatyta tvarka turi būti įvertinama, ar nėra rimto pagrindo manyti, kad sudaryta fiktyvi santuoka arba fiktyvi registruota partnerystė“.

Aiškinant ginčijamą Įstatymo 43 straipsnio (2006 m. lapkričio 28 d. redakcija) 1 dalies 5 punkto nuostatą kartu su Įstatymo 35 straipsnio 1 dalimi (2015 m. lapkričio 26 d. redakcija) pažymėtina, kad pagal Įstatymo 43 straipsnio (2006 m. lapkričio 28 d. redakcija) 1 dalies 5 punktą leidimas laikinai gyventi užsieniečiui šeimos susijungimo atveju negali būti išduodamas bendrais atsisakymo išduoti užsieniečiui leidimą gyventi pagrindais, nustatytais Įstatymo 35 straipsnio 1 dalyje (2015 m. lapkričio 26 d. redakcija), *inter alia* susijusiais su galima grėsme valstybės saugumui, viešajai tvarkai ar žmonių sveikatai, neatitiktimi Įstatymo 26 straipsnio (2006 m. lapkričio 28 d. redakcija) 1 dalies 2–4 punktuose nustatytoms bendrosioms leidimo laikinai gyventi išdavimo sąlygoms (išskyrus Įstatyme numatytas išimtis), sudarytos santuokos ar registruotos partnerystės fiktyvumu.

14. Šios konstitucinės justicijos bylos kontekste paminėtinas ir Lietuvos Respublikos civilinės būklės aktų registravimo įstatyme įtvirtintas teisinis reguliavimas, susijęs su užsienio valstybėje įregistruotų ar patvirtintų civilinės būklės aktų apskaita.

14.1. Šio įstatymo 2 straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad civilinės būklės aktas – tai oficialiai registruojamas fizinio asmens teisinę padėtį lemiantis veiksmas ar įvykis, dėl kurio atsiranda, pasikeičia ar pasibaigia fizinio asmens teisės ir pareigos. Pagal šio įstatymo 3 straipsnį registruojami Civilinio kodekso 2.18 straipsnio 1–8 punktuose nurodyti civilinės būklės aktai, *inter alia* santuokos sudarymas. Paminėtina, kad pagal Civilinio kodekso 3.7 straipsnio 1 dalį santuoka yra įstatymų nustatyta tvarka įformintas savanoriškas vyro ir moters susitarimas sukurti šeimos teisinius santykius, o pagal 3.12 straipsnį santuoką leidžiama sudaryti tik su skirtingos lyties asmeniu.

14.2. Pagal Civilinės būklės aktų registravimo įstatymo 7 straipsnį Lietuvos Respublikos piliečiai privalo pranešti civilinės metrikacijos įstaigai apie užsienio valstybėse įregistruotus ar patvirtintus civilinės būklės aktus, kurie įtraukiami į apskaitą Civilinės būklės aktų registravimo taisyklių nustatyta tvarka (1 dalis); užsienio valstybėse įregistruotą ar patvirtintą civilinės būklės aktą atsisakoma įtraukti į apskaitą *mutatis mutandis* taikant šio įstatymo 3 straipsnio 4 dalies nuostatas, pagal kurias, jeigu civilinės būklės akto registravimas neatitiktų šiame įstatyme ar Civilinės būklės aktų registravimo taisyklėse nustatytų reikalavimų, prieštarautų Konstitucijoje ir kituose įstatymuose nustatytai viešajai tvarkai, civilinės būklės aktą būtų atsisakoma registruoti.

14.3. Nagrinėjamos konstitucinės justicijos bylos kontekste pažymėtina, kad tiek iki 2016 m. gruodžio 31 d. galiojusiose Teisingumo ministro 2006 m. gegužės 19 d. įsakymu Nr. 1R-160 „Dėl Civilinės metrikacijos taisyklių patvirtinimo“ patvirtintose Civilinės metrikacijos taisyklėse (81 punktas), tiek nuo 2017 m. sausio 1 d. galiojančiose teisingumo ministro 2016 m. gruodžio 28 d. įsakymu Nr. 1R-334 „Dėl Civilinės būklės aktų registravimo taisyklių ir Civilinės būklės aktų įrašų ir kitų dokumentų formų patvirtinimo“ patvirtintose Civilinės būklės aktų registravimo taisyklėse (98 punktas) įtvirtinta nuostata, kad civilinės metrikacijos įstaigos į apskaitą įtraukia tik tas santuokas, kurios užsienio valstybėse įregistruotos nepažeidžiant Civilinio kodekso 3.12–3.17 straipsniuose nustatytų santuokos sudarymo sąlygų. Taigi užsienio valstybėje sudaryta tos pačios lyties asmenų santuoka į apskaitą civilinės metrikacijos įstaigoje teisingumo ministro nustatyta tvarka negalėjo (negali) būti įtraukta, nes, kaip minėta, pagal Civilinio kodekso 3.12 straipsnį santuoką leidžiama sudaryti tik su skirtingos lyties asmeniu.

14.4. Taigi pagal Civilinės būklės aktų registravimo įstatyme nustatytą teisinį reguliavimą Lietuvos Respublikos piliečiai privalo pranešti civilinės metrikacijos įstaigai apie užsienio valstybėje įregistruotus ar patvirtintus civilinės būklės aktus, *inter alia* santuokos sudarymą, tam, kad tie aktai būtų įtraukti į apskaitą ir sukeltų teises pasekmes, t. y. lemtų fizinio asmens teisių ir pareigų atsiradimą, pasikeitimą ar pasibaigimą; pareiga Lietuvos Respublikos piliečiams pranešti civilinės metrikacijos įstaigai apie užsienio valstybėje įregistruotą partnerystę šiame įstatyme nėra nustatyta. Šios konstitucinės justicijos bylos kontekste pažymėtina ir tai, kad užsieniečiams pareiga pranešti Lietuvos Respublikos civilinės metrikacijos įstaigai apie užsienio valstybėje įregistruotus ar patvirtintus civilinės būklės aktus, *inter alia* santuokos sudarymą, Civilinės būklės aktų registravimo įstatyme nenumatyta.

15. Šiame kontekste pažymėtina, kad Civilinio kodekso trečiosios knygos XV skyriuje yra reglamentuojamas bendras asmenų gyvenimas neįregistravus santuokos. Civilinio kodekso 3.229 straipsnyje nustatyta, kad šio skyriaus normos nustato turtinius santykius tarp vyro ir moters, kurie, įregistravę savo partnerystę įstatymų nustatyta tvarka, bendrai gyvena ne mažiau kaip vienerius metus neįregistravę santuokos (sugyventiniai), turėdami tikslą sukurti šeiminius santykius.

Pagal Lietuvos Respublikos civilinio kodekso patvirtinimo, įsigaliojimo ir įgyvendinimo įstatymą Civilinio kodekso trečiosios knygos XV skyriaus normos dėl bendro gyvenimo neįregistravus santuokos įsigalioja nuo įstatymo, reglamentuojančio partnerystės įregistravimo tvarką, įsigaliojimo momento (28 straipsnis). Pažymėtina, kad iki šiol partnerystės įregistravimo tvarką reglamentuojantis įstatymas nėra priimtas, taigi Civilinio kodekso trečiosios knygos XV skyrius „Bendras gyvenimas neįregistravus santuokos“ yra neįsigaliojęs.

16. Apibendrinant ginčijamą Įstatymo 43 straipsnio (2006 m. lapkričio 28 d. redakcija) 1 dalies 5 punkte įtvirtintą ir su juo susijusį Įstatyme nustatytą teisinį reguliavimą šioje konstitucinės justicijos byloje aktualiu aspektu, pažymėtina, kad:

– šiame punkte yra nustatytas vienas iš leidimo laikinai gyventi išdavimo užsieniečiui, kuris nėra Europos Sąjungos ar Europos laisvosios prekybos asociacijos valstybės narės pilietis, šeimos susijungimo Įstatymo 43 straipsnio (2006 m. lapkričio 28 d. redakcija) 1 dalies prasme atveju pagrindų – kai Lietuvos Respublikoje gyvena tokio užsieniečio sutuoktinis arba asmuo, su kuriuo sudaryta registruotos partnerystės sutartis ir kuris yra Lietuvos Respublikos pilietis arba užsienietis (kuris nėra Europos Sąjungos ar Europos laisvosios prekybos asociacijos valstybės narės pilietis), turintis leidimą gyventi; leidimo laikinai gyventi išdavimo užsieniečiui, kuris nėra Europos Sąjungos ar Europos laisvosios prekybos asociacijos valstybės narės pilietis, šiuo pagrindu tikslas yra šio užsieniečio, kuris yra sudaręs santuoką ar registruotos partnerystės sutartį su Lietuvos Respublikos piliečiu arba užsieniečiu (kuris nėra Europos Sąjungos ar Europos laisvosios prekybos asociacijos valstybės narės pilietis), turinčiu leidimą gyventi, atvykimas ir gyvenimas Lietuvos Respublikoje siekiant išsaugoti šeimą;

– nei Įstatymo 43 straipsnio (2006 m. lapkričio 28 d. redakcija) 1 dalies 5 punkte, nei 2 straipsnio 26 dalyje (2014 m. gruodžio 9 d. redakcija), nei kitose Įstatymo nuostatose nėra eksplicitiškai įtvirtinta, kad užsienietis ir jo sutuoktinis arba asmuo, su kuriuo sudaryta registruotos partnerystės sutartis ir kuris yra Lietuvos Respublikos pilietis arba užsienietis, turintis leidimą gyventi, turi būti skirtingų lyčių asmenys;

– nei Įstatymo 43 straipsnio (2006 m. lapkričio 28 d. redakcija) 1 dalies 5 punkte, nei 2 straipsnio 26 dalyje (2014 m. gruodžio 9 d. redakcija), nei kitose Įstatymo nuostatose nėra eksplicitiškai įtvirtinta, kad užsieniečio ir Lietuvos Respublikos piliečio arba užsieniečio, turinčio leidimą gyventi, santuoka arba registruota partnerystė turi būti įtraukta į apskaitą Lietuvos Respublikos civilinės metrikacijos įstaigoje;

– pagal Įstatymo 43 straipsnio (2006 m. lapkričio 28 d. redakcija) 1 dalies 5 punktą leidimas laikinai gyventi užsieniečiui šeimos susijungimo atveju gali būti išduodamas, jeigu jis (išskyrus Įstatymo 26 straipsnio 3 dalyje (2014 m. gruodžio 9 d. redakcija) nustatytą išimtį) atitinka bendrąsias leidimo laikinai gyventi išdavimo sąlygas, nustatytas Įstatymo 26 straipsnio (2006 m. lapkričio 28 d.

redakcija) 1 dalies 2–4 punktuose, susijusias su galiojančio sveikatos draudimo, pakankamų pragyvenimui lėšų ir tinkamos gyvenamosios patalpos turėjimu, arba jeigu asmuo, pas kurį atvykstama šeimos susijungimo tikslu, teisės aktų nustatyta tvarka užtikrina, kad jo šeimos narys, kuriam išduodamas leidimas laikinai gyventi, atitinka šias sąlygas; pagal Įstatymo 43 straipsnio (2006 m. lapkričio 28 d. redakcija) 1 dalies 5 punktą leidimas laikinai gyventi užsieniečiui šeimos susijungimo atveju negali būti išduodamas bendrais atsisakymo išduoti užsieniečiui leidimą gyventi pagrindais, nustatytais Įstatymo 35 straipsnio 1 dalyje (2015 m. lapkričio 26 d. redakcija), *inter alia* susijusiais su galima grėsme valstybės saugumui, viešajai tvarkai ar žmonių sveikatai, neatitiktimi minėtoms bendrosioms leidimo laikinai gyventi išdavimo sąlygoms, sudarytos santuokos ar registruotos partnerystės fiktyvumu;

– ginčijamas teisinis reguliavimas aiškintinas atsižvelgiant į Įstatymu įgyvendinamų Europos Sąjungos teisės aktų, *inter alia* Direktyvos, nuostatas.

II

Europos Sąjungos teisės aktuose nustatytas teisinis reguliavimas ir Europos Sąjungos Teisingumo Teismo jurisprudencija

17. Kaip minėta, pareiškėjo ginčijamame Įstatymo 43 straipsnio (2006 m. lapkričio 28 d. redakcija) 1 dalies 5 punkte įtvirtintas teisinis reguliavimas aiškintinas atsižvelgiant į Įstatymu įgyvendinamų Europos Sąjungos teisės aktų, *inter alia* Direktyvos, nuostatas.

18. Šios konstitucinės justicijos bylos kontekste yra aktualios Europos Sąjungos sutarties nuostatos, įtvirtinančios pamatines vertybes, kuriomis grindžiama Europos Sąjunga, ir jos tikslus.

18.1. Europos Sąjungos sutarties 2 straipsnyje *inter alia* nustatyta, kad Europos Sąjunga yra grindžiama šiomis vertybėmis: pagarba žmogaus orumui, laisve, demokratija, lygybe, teisine valstybe ir pagarba žmogaus teisėms, įskaitant mažumoms priklausančių asmenų teises; šios vertybės yra bendros valstybėms narėms, gyvenančioms visuomenėje, kurioje vyrauja pliuralizmas, nediskriminavimas, tolerancija, teisingumas, solidarumas ir moterų bei vyrų lygybė.

18.2. Pagal Europos Sąjungos sutarties 3 straipsnio 2 dalį savo piliečiams Europos Sąjunga siūlo vidaus sienų neturinčią laisvės, saugumo ir teisingumo erdvę, kurioje laisvas asmenų judėjimas užtikrinamas kartu taikant atitinkamas išorės sienų kontrolės, prieglobsčio suteikimo, imigracijos ir nusikalstamumo prevencijos bei kovos su juo priemones. Pagal šio straipsnio 3 dalį Europos Sąjunga sukuria vidaus rinką.

18.3. Savo tikslų Europos Sąjunga siekia deramomis priemonėmis pagal Europos Sąjungos sutartyje ir Sutartyje dėl Europos Sąjungos veikimo (toliau – SESV) jai suteiktą atitinkamą kompetenciją (Europos Sąjungos sutarties 3 straipsnio 6 dalis).

18.4. Europos Sąjunga gerbia valstybių narių lygybę prieš Sutartis ir nacionalinių jų savitumą, neatsiejama nuo pagrindinių politinių bei konstitucinių jų struktūrų, įskaitant regioninę ir vietos savivaldą (Europos Sąjungos sutarties 4 straipsnio 2 dalis).

18.5. Pagal Europos Sąjungos sutarties 6 straipsnio 1 dalį Europos Sąjunga pripažįsta 2000 m. gruodžio 7 d. Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijoje, patikslintoje 2007 m. gruodžio 12 d. Strasbūre, išdėstytas teises, laisves ir principus; Chartija turi tokią pat teisinę galią, kaip Europos Sąjungos sutartis ir SESV.

Be to, pagal Europos Sąjungos sutarties 6 straipsnio 3 dalį pagrindinės teisės, kurias garantuoja Konvencija ir kurios kyla iš valstybėms narėms bendrų konstitucinių tradicijų, sudaro Europos Sąjungos teisės bendruosius principus.

19. Pažymėtina, kad pagal SESV 1 straipsnio 1 dalį ši sutartis nustato Europos Sąjungos veikimą ir apibrėžia jos kompetencijos sritis bei naudojimosi ja apimtį ir būdus.

SESV 20 straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad įvedama Europos Sąjungos pilietybė; kiekvienas asmuo, turintis valstybės narės pilietybę, yra Europos Sąjungos pilietis; Europos Sąjungos pilietybė ne pakeičia valstybės pilietybę, o ją papildo. Šio straipsnio 2 dalyje nustatyta, kad viena iš Europos Sąjungos piliečių teisių yra teisė laisvai judėti ir apsigyventi valstybių narių teritorijoje (a punktas).

Pagal SESV 21 straipsnio 1 dalį kiekvienas Europos Sąjungos pilietis turi teisę laisvai judėti ir apsigyventi valstybių narių teritorijoje laikantis Europos Sąjungos sutartyje, SESV ir joms įgyvendinti priimtose nuostatose nustatytų apribojimų bei sąlygų.

SESV 26 straipsnyje nustatyta, kad Europos Sąjunga, siekdama sukurti vidaus rinką ar užtikrinti jos veikimą, imasi priemonių pagal atitinkamas Europos Sąjungos sutarties ir SESV nuostatas (1 dalis); vidaus rinką sudaro vidaus sienų neturinti erdvė, kurioje pagal atitinkamas Europos Sąjungos sutarties ir SESV nuostatas užtikrinamas laisvas prekių, asmenų, paslaugų ir kapitalo judėjimas (2 dalis).

Pažymėtina, kad pagal SESV 4 straipsnio 2 dalies a punktą vidaus rinkos sritis priskiriama pasidalijamajai Europos Sąjungos ir valstybių narių kompetencijai.

20. Chartijos 1 straipsnyje „Žmogaus orumas“ nustatyta, kad žmogaus orumas yra neliečiamas; jį reikia gerbti ir saugoti. Chartijos 7 straipsnyje „Teisė į privatą ir šeimos gyvenimą“ nustatyta: „Kiekvienas asmuo turi teisę į tai, kad būtų gerbiama jo privatus ir šeimos gyvenimas, būsto neliečiamybė ir komunikacijos slaptumas.“ Chartijos 9 straipsnyje „Teisė tuoktis ir kurti šeimą“ įtvirtinta: „Teisė tuoktis ir kurti šeimą garantuojama pagal šios teisės įgyvendinimą reguliuojančius nacionalinius įstatymus.“ Pagal Chartijos 21 straipsnio „Diskriminacijos uždraudimas“ 1 dalį draudžiama bet kokia diskriminacija, ypač dėl asmens lyties, rasės, odos spalvos, tautinės ar socialinės kilmės, genetinių bruožų, kalbos, religijos ar tikėjimo, politinių ar kitokių pažiūrų, priklausymo tautinei mažumai, turtinės padėties, gimimo, negalios, amžiaus, seksualinės orientacijos.

Šios bylos kontekste pažymėtina, kad Chartijos 45 straipsnyje yra įtvirtinta kiekvieno Europos Sąjungos piliečio judėjimo ir apsigyvenimo Europos Sąjungoje laisvė (1 dalis). Šio straipsnio 2 dalyje nustatyta, kad judėjimo ir apsigyvenimo laisvė gali būti suteikta ir trečiųjų šalių piliečiams, teisėtai gyvenantiems valstybės narės teritorijoje.

Pažymėtina ir tai, kad Chartijos 51 straipsnio 1 dalyje nustatyta, jog Chartijos nuostatos skirtos Europos Sąjungos institucijoms, įstaigoms ir organams, tinkamai atsižvelgiant į subsidiarumo principą, bei valstybėms narėms tais atvejais, kai šios įgyvendina Europos Sąjungos teisę; todėl jie turi gerbti Chartijoje įtvirtintas teises, laikytis joje įtvirtintų principų ir juos taikyti pagal turimus atitinkamus įgaliojimus, nepažeisdami Europos Sąjungos įgaliojimų, suteiktų jai Europos Sąjungos sutartimi ir SESV, ribų.

21. Kaip minėta, pagal SESV 21 straipsnio 1 dalį kiekvienas Europos Sąjungos pilietis turi teisę laisvai judėti ir apsigyventi valstybių narių teritorijoje laikantis Europos Sąjungos sutartyje, SESV ir joms įgyvendinti priimtose nuostatose nustatytų apribojimų bei sąlygų.

Pažymėtina, kad reikalavimai naudojimuisi Europos Sąjungos piliečių ir jų šeimos narių laisvo judėjimo ir gyvenimo valstybių narių teritorijoje teise nustatyti Direktyvoje (1 straipsnio a punktas).

21.1. Direktyvoje nustatyta, kad Europos Sąjungos pilietybė kiekvienam piliečiui suteikia pirminę ir asmeninę teisę laisvai judėti ir gyventi valstybių narių teritorijoje, taikant Europos Sąjungos sutartyje ir jai vykdyti patvirtintose priemonėse nustatytus apribojimus ir reikalavimus (1 konstatuojamoji dalis); Europos Sąjungos pilietybė turėtų būti pagrindinis valstybių narių piliečių statusas, kai jie naudojami savo teise laisvai judėti ir gyventi šalyje (3 konstatuojamoji dalis).

21.2. Direktyvos 5 konstatuojamojoje dalyje nustatyta, kad visų Europos Sąjungos piliečių teisė laisvai judėti ir gyventi valstybių narių teritorijoje turėtų būti suteikiama ir jų šeimos nariams, neatsižvelgiant į pilietybę, jei ta teise naudojama pagal objektyvius laisvės ir orumo reikalavimus; Direktyvoje „šeimos narys“ turėtų reikšti ir registruotą partnerį, jei priimančiosios valstybės narės teisė traktuoja registruotą partnerystę kaip lygiavertę santuokai.

Šiame kontekste pažymėtina, kad pagal Direktyvos 2 straipsnio 2 punkto a ir b papunkčius Europos Sąjungos piliečio šeimos nariu yra laikomas *inter alia* jo sutuoktinis, taip pat partneris, su kuriuo Europos Sąjungos pilietis sudarė registruotą partnerystę, remiantis valstybės narės teisės aktais, jei priimančioji valstybė narė traktuoja registruotą partnerystę kaip lygiavertę santuokai, ir laikantis atitinkamuose priimančiosios valstybės narės teisės aktuose nustatytų reikalavimų.

21.3. Direktyvos 31 konstatuojamojoje dalyje nustatyta, kad ši direktyva gerbia pagrindines teises bei laisves ir laikosi visų pirma Chartijos pripažintų principų. Laikydamosi Chartijoje įtvirtinto diskriminacijos draudimo principo, valstybės narės turėtų įgyvendinti Direktyvą, neskirdamos naudos pagal šią direktyvą gavėjų pagal lytį, rasę, odos spalvą, etninę ir socialinę kilmę, genetines savybes,

kalbą, religiją ar įsitikinimus, politinį ar kitokį požiūrį, priklausymą etninėms mažumoms, turta, gimimą, neįgalumą, amžių ar seksualinę orientaciją.

21.4. Kaip nurodyta Direktyvoje, ji yra taikoma Europos Sąjungos piliečiams, atvykstantiems į kitą valstybę narę, kurios piliečiai jie nėra, ir 2 straipsnyje apibrėžtiems jų šeimos nariams, kurie juos lydi arba prisijungia prie jų (3 straipsnio 1 dalis). Taigi ji taikoma tik tiems Europos Sąjungos piliečiams ir jų šeimos nariams, kurie pasinaudojo savo laisvo judėjimo ir gyvenimo kitoje Europos Sąjungos valstybėje narėje teise, o jeigu Europos Sąjungos pilietis gyvena savo pilietybės valstybėje, Direktyva jam ir jo šeimos nariams netaikoma.

22. Šios konstitucinės justicijos bylos kontekste svarbi yra ESTT jurisprudencija, susijusi su asmenų civilinės būklės reglamentavimo aiškinimu, taip pat su teisės aktų, kuriais reglamentuojama teisė laisvai judėti ir apsigyventi valstybių narių teritorijoje, *inter alia* Direktyvos, aiškinimu.

22.1. ESTT yra konstatavęs, kad dabartiniame Europos Sąjungos teisės plėtros etape asmenų civilinės būklės reglamentavimas yra valstybių narių kompetencija (2011 m. gegužės 10 d. sprendimo byloje C-147/08 *Römer* 38 punktas) ir kad valstybės narės gali nevaržomai pasirinkti, ar numatyti tos pačios lyties asmenų santuokas arba alternatyvią jų santykių teisinio pripažinimo formą ir prireikus – datą, nuo kurios įsigalios tokia santuoka ar alternatyvi forma (2016 m. lapkričio 24 d. sprendimo byloje C-443/15 *Parris* 59 punktas).

Tačiau ESTT jurisprudencijoje pripažįstama, kad valstybės narės savo kompetenciją atitinkamose srityse privalo įgyvendinti laikydamosi Europos Sąjungos teisės aktų (1995 m. vasario 14 d. sprendimo byloje C-279/93 *Schumacker* 21 punktas; 2003 m. spalio 2 d. sprendimo byloje C-148/02 *Garcia Avello* 25 punktas). Valstybėms narėms įgyvendinant savo kompetenciją srityse, susijusiose su šeiminių padėties reglamentavimu, turi būti laikomasi Europos Sąjungos teisės nuostatų, susijusių su nediskriminavimo principu (2008 m. balandžio 1 d. sprendimo byloje C-267/06 *Maruko* 59 punktas; 2016 m. lapkričio 24 d. sprendimo byloje C-443/15 *Parris* 58 punktas), taip pat Europos Sąjungos sutarties nuostatų dėl visiems Europos Sąjungos piliečiams pripažintos laisvės judėti ir apsigyventi valstybių narių teritorijoje (2003 m. spalio 2 d. sprendimo byloje C-148/02 *Garcia Avello* 25 punktas).

22.2. ESTT yra pažymėjęs, kad Direktyva siekiama supaprastinti naudojimąsi pagrindine asmenine teise laisvai judėti ir gyventi valstybių narių teritorijoje, kuri SESV 21 straipsnio 1 dalimi tiesiogiai suteikiama Europos Sąjungos piliečiams, ir kad ši direktyva visų pirma skirta šiai teisei sustiprinti (2008 m. liepos 25 d. sprendimo byloje C-127/08 *Metock ir kt.* 59, 82 punktai; 2014 m. gruodžio 18 d. sprendimo byloje C-202/13 *McCarthy ir kt.* 31 punktas; 2017 m. lapkričio 14 d. sprendimo byloje C-165/16 *Lounes* 31 punktas).

22.3. Šios konstitucinės justicijos bylos kontekste ypač aktualus ESTT 2018 m. birželio 5 d. sprendimas byloje C-673/16 *Coman ir kt.*, kuriame *inter alia* išaiškintos SESV 21 straipsnio 1 dalis ir Direktyvos nuostatos.

22.3.1. Į ESTT su prašymu priimti prejudicinį sprendimą kreipęsis Rumunijos Konstitucinis Teismas prašė išaiškinti *inter alia* tai, ar Direktyvos 2 straipsnio 2 punkto a papunktyje pavartota sąvoka „sutuoktinis“ apima ir Europos Sąjungos piliečio tos pačios lyties sutuoktinį ne valstybės narės pilietį, su kuriuo Europos Sąjungos pilietis teisėtai susituokė pagal kitos valstybės narės nei priimančioji teisę.

22.3.2. ESTT pabrėžė, jog iš pažodinio, sisteminio ir teleologinio Direktyvos nuostatų aiškinimo matyti, kad ja reglamentuojamos tik Europos Sąjungos piliečio atvykimo į kitą nei jo pilietybės valstybę narę ir apsigyvenimo joje sąlygos ir kad ja negalima pagrįsti trečiųjų šalių piliečių, Sąjungos piliečio šeimos narių, išvestinės teisės apsigyventi valstybėje narėje, kurios pilietybę turi šis Sąjungos pilietis (20 punktas). Tačiau kartu ESTT pažymėjo, kad jis šiuo klausimu tam tikrais atvejais jau yra pripažinęs (kaip antai 2017 m. lapkričio 14 d. sprendimo byloje C-165/16 *Lounes* 46 punkte), kad trečiųjų valstybių piliečiams, Sąjungos piliečio šeimos nariams, kurie negali, remdamiesi Direktyva, pasinaudoti išvestine teise apsigyventi valstybėje narėje, kurios pilietybę turi šis Sąjungos pilietis, ši teisė vis dėlto galėjo būti pripažinta remiantis SESV 21 straipsnio 1 dalimi (23 punktas).

22.3.3. ESTT, aiškindamas SESV 21 straipsnio 1 dalies, kuria užtikrinama Europos Sąjungos piliečių teisė laisvai judėti ir apsigyventi valstybių narių teritorijoje, ir Direktyvos nuostatas, šiame sprendime pažymėjo, kad:

– Direktyvoje vartojama sąvoka „sutuoktinis“ reiškia asmenį, sudariusį santuoką su kitu asmeniu; ši sąvoka, kaip ji suprantama pagal Direktyvą, yra neutrali lyties atžvilgiu ir gali apimti tos pačios lyties, kaip ir Europos Sąjungos pilietis, sutuoktinį (35 punktas);

– valstybė narė negali remtis savo nacionaline teise, kai, spręsdama klausimą dėl trečiosios šalies piliečio išvestinės teisės apsigyventi jos teritorijoje, nepripažįsta kitoje valstybėje narėje pagal jos teisę šio asmens sudarytos santuokos su tos pačios lyties Europos Sąjungos piliečiu (36 punktas);

– galimybės valstybėms narėms leisti arba neleisti atvykti ir gyventi jų teritorijoje trečiosios šalies piliečiui, kurio santuoka su tos pačios lyties Europos Sąjungos piliečiu yra teisėtai sudaryta kitoje valstybėje narėje, suteikimas atsižvelgiant į tai, ar nacionalinės teisės nuostatose numatyta tos pačios lyties asmenų santuoka, lemtų tai, kad Europos Sąjungos piliečių, kurie jau pasinaudojo judėjimo laisve, šios laisvės apimtis atskirose valstybėse narėse skirtųsi priklausomai nuo nacionalinės teisės nuostatų, o tokia situacija prieštarautų ESTT jurisprudencijai, pagal kurią, atsižvelgiant į Direktyvos kontekstą ir tikslus, jos nuostatos negali būti aiškinamos siaurai ir bet kuriuo atveju negali tapti neveiksmingos (39 punktas);

– valstybės narės valdžios institucijų atsisakymas, kalbant tik apie išvestinės teisės gyventi šalyje trečiosios šalies piliečiui suteikimą, pripažinti trečiosios šalies piliečio kitoje valstybėje narėje gyvenant teisėtai sudarytą santuoką su tos pačios lyties Europos Sąjungos piliečiu gali sudaryti kliūčių Europos Sąjungos piliečiui naudotis SESV 21 straipsnio 1 dalyje įtvirtinta teise laisvai judėti ir gyventi valstybių narių teritorijoje (40 punktas);

– asmenų judėjimo laisvės ribojimas, kuris nepriklauso nuo atitinkamų asmenų pilietybės, gali būti pateisinamas tik jeigu jis grindžiamas objektyviais bendrojo intereso pagrindais ir yra proporcingas nacionaline teise siekiamam teisėtam tikslui; priemonė yra proporcinga, jei, būdama tinkama siekiamam tikslui įgyvendinti, neviršija to, kas būtina jam pasiekti (41 punktas);

– kaip ne kartą yra konstatuota, „viešosios tvarkos“, kaip nukrypimo nuo pagrindinės laisvės pateisinimo, sąvoka turi būti suprantama siaurai, todėl kiekviena valstybė narė be Europos Sąjungos institucijų kontrolės negali vienašališkai nustatyti jos apimties, taigi viešąją tvarka galima remtis tik realios ir gana didelės grėsmės, kylančios pagrindiniam visuomenės interesui, atveju (44 punktas);

– valstybės narės pareiga pripažinti tos pačios lyties asmenų kitoje valstybėje narėje teisėtai sudarytą santuoką, kalbant tik apie išvestinės teisės gyventi šalyje trečiosios šalies piliečiui suteikimą, nepažeidžia santuokos instituto pirmojoje valstybėje narėje, kuris yra apibrėžtas nacionalinėje teisėje ir priklauso valstybių narių kompetencijai (45 punktas);

– valstybė narė neturi pareigos savo teisės aktuose numatyti tos pačios lyties asmenų santuokos; tokias santuokas, teisėtai sudarytas kitoje valstybėje narėje, ji privalo pripažinti tik tiek, kiek tai būtina šių asmenų teisių, kylančių iš Europos Sąjungos teisės, įgyvendinimui užtikrinti; taigi tokia pareiga nepažeidžia atitinkamos valstybės narės nacionalinio savitumo ir nekelia grėsmės viešajai tvarkai (45, 46 punktai).

22.3.4. Atsižvelgdamas į šiuos argumentus, ESTT šiame sprendime konstatavo, kad jeigu Europos Sąjungos pilietis, naudodamasis savo judėjimo laisve, buvo atvykęs į kitą valstybę narę, kurios pilietis jis nėra, joje apsigyveno, gyveno ar pradėjo gyventi šeimos gyvenimą su tos pačios lyties trečiosios šalies piliečiu, su kuriuo jis teisėtai sudarė santuoką priimančiojoje valstybėje narėje, SESV 21 straipsnio 1 dalis turi būti aiškinama kaip draudžianti valstybės narės, kurios pilietybę turi šis Europos Sąjungos pilietis, kompetentingoms valdžios institucijoms atsisakyti suteikti teisę gyventi jos teritorijoje minėtam trečiosios šalies piliečiui, motyvuojant tuo, kad nacionalinėje teisėje nenumatyta tos pačios lyties asmenų santuoka (rezoliucinės dalies 1 punktas).

22.3.5. Pažymėtina, jog, atsižvelgęs į šį ESTT sprendimą, Rumunijos Konstitucinis Teismas 2018 m. liepos 18 d. sprendime konstatavo, kad:

– homoseksualių porų santykiams privataus gyvenimo ir šeimos gyvenimo sąvokos taikytinos taip, kaip ir tokioje pačioje padėtyje esančių heteroseksualių porų santykiams, taigi teisės į privatų ir šeimos gyvenimą apsauga, užtikrinama pagal Chartijos 7 straipsnį, Konvencijos 8 straipsnį,

Rumunijos Konstitucijos 26 straipsnį, taikoma ir tos pačios lyties poroms, sukūrusiems stabilius santykius; turėdamos teisę į privatų ir šeimos gyvenimą, tos pačios lyties poros, sukūrusios stabilius santykius, turi teisę išreikšti savo asmenybę šiuose santykiuose ir turėti teisinėmis ir teisminėmis priemonėmis pripažintas atitinkamas teises ir pareigas taip, kaip tai numatyta teisės aktuose;

– tai, kad Rumunijos teisėje nenumatytos ir nepripažįstamos tos pačios lyties asmenų santuokos, negali būti pagrindas atsisakyti suteikti teisę gyventi Rumunijos teritorijoje tos pačios lyties sutuoktiniui, kuris yra Europos Sąjungos valstybės narės pilietis ir (ar) trečiosios šalies pilietis ir Europos Sąjungos valstybės narės teritorijoje teisėtai sudarytos santuokos ryšiais yra susijęs su Rumunijos piliečiu, turinčiu nuolatinę arba laikiną gyvenamąją vietą Rumunijoje, ar su Europos Sąjungos valstybės narės piliečiu, turinčiu teisę gyventi Rumunijoje; Rumunijos teisės aktų nuostatos, užkertančios kelią pripažinti tos pačios lyties asmenų santuokas, neturi būti taikomos tokioje situacijoje, kai tos pačios lyties Europos Sąjungos ar trečiosios šalies pilietis, susituokęs su Rumunijos ar kitos Europos Sąjungos valstybės narės piliečiu, remdamasis SESV 21 straipsnio 1 dalimi ir Direktyva, prašo suteikti teisę šeimos susijungimo pagrindais gyventi Rumunijos teritorijoje ilgiau nei tris mėnesius;

– tais atvejais, kai Europos Sąjungos pilietis, gyvendamas kitoje valstybėje narėje nei ta, kurios pilietis jis yra, pagal Direktyvoje apibrėžtas sąlygas toje kitoje valstybėje narėje sukuria ar sutvirtina šeimos gyvenimą, siekiant užtikrinti pagal SESV 21 straipsnio 1 dalį Europos Sąjungos piliečiams suteiktą teisių veiksmingą įgyvendinimą, būtina, kad tokio Europos Sąjungos piliečio šeimos gyvenimas jam sugrįžus į valstybę narę, kurios pilietis jis yra, galėtų būti tęsiamas suteikiant jo šeimos nariui – trečiosios šalies piliečiui išvestinę teisę gyventi šioje valstybėje narėje.

23. Apibendrinant Europos Sąjungos teisinį reguliavimą šioje konstitucinės justicijos byloje aktuali aspektu, pažymėtina, kad pagal jį:

– Europos Sąjunga grindžiama tokiomis pamatinėmis vertybėmis kaip pagarba žmogaus orumui, laisve, demokratija, lygybe, teisine valstybe ir pagarba žmogaus teisėms, įskaitant mažumoms priklausančių asmenų teises (Europos Sąjungos sutarties 2 straipsnis);

– santuokos ir registruotos partnerystės sutarties sudarymo sąlygų teisinis reguliavimas yra valstybių narių kompetencijai priskirta sritis; valstybės narės neprivalo nacionalinės teisės aktuose numatyti tos pačios lyties asmenų santuokos (ESTT 2011 m. gegužės 10 d. sprendimo byloje C-147/08 *Römer* 38 punktas; 2016 m. lapkričio 24 d. sprendimo byloje C-443/15 *Parris* 59 punktas);

– viena iš Europos Sąjungos piliečių teisių yra teisė laisvai judėti ir apsigyventi valstybių narių teritorijoje (SESV 20 straipsnio 2 dalies a punktas, 21 straipsnio 1 dalis, Chartijos 45 straipsnio 1 dalis); laisvas asmenų judėjimas kartu yra viena iš vidaus rinkos veikimo prielaidų (SESV 26 straipsnio 1, 2 dalys);

– užtikrinant laisvą asmenų judėjimą turi būti gerbiamas Europos Sąjungos piliečių privatus ir šeimos gyvenimas, paisoma bet kokios diskriminacijos, *inter alia* dėl lyties, seksualinės orientacijos, draudimo (Chartijos 7 straipsnis, 21 straipsnio 1 dalis);

– Europos Sąjungos piliečio teisė laisvai judėti ir gyventi valstybių narių teritorijoje suteikiama ir jo šeimos nariams, kuriais yra laikomi *inter alia* jo sutuoktinis, taip pat partneris, su kuriuo Europos Sąjungos pilietis sudarė registruotą partnerystę, remiantis valstybės narės teisės aktais, jei priimančioji valstybė narė traktuoja registruotą partnerystę kaip lygiavertę santuokai, ir laikantis atitinkamuose priimančiosios valstybės narės teisės aktuose nustatytų reikalavimų (Direktyvos 5 konstatuojamoji dalis, 2 straipsnio 2 punkto a ir b papunkčiai);

– Direktyvoje vartojama sąvoka „sutuoktinis“ reiškia asmenį, sudariusį santuoką su kitu asmeniu; ši sąvoka, kaip ji suprantama pagal Direktyvą, yra neutrali lyties atžvilgiu ir gali apimti tos pačios lyties, kaip ir Europos Sąjungos pilietis, sutuoktinį (ESTT 2018 m. birželio 5 d. sprendimo byloje C-673/16 *Coman ir kt.* 35 punktas);

– valstybės narės privalo atsižvelgti į tos pačios lyties asmenų kitoje valstybėje narėje teisėtai sudarytą santuoką, taip pat ir registruotą partnerystę (jei pagal priimančiosios valstybės narės teisę registruota partnerystė traktuojama kaip lygiavertė santuokai) tiek, kiek tai būtina šių asmenų teisių, kylančių iš Europos Sąjungos teisės, *inter alia* teisės laisvai judėti ir gyventi valstybių narių teritorijoje, įgyvendinimui užtikrinti (Direktyvos 2 straipsnio 2 punkto a ir b papunkčiai; ESTT 2018 m. birželio 5 d. sprendimo byloje C-673/16 *Coman ir kt.* 36, 40, 45 punktai);

– tokia pareiga nepažeidžia atitinkamos valstybės narės nacionalinio savitumo ir nekelti grėsmės viešajai tvarkai; viešosios tvarkos, kaip nukrypimo nuo pagrindinės laisvės pateisinimo, sąvoka asmenų judėjimo laisvės ribojimo kontekste suprantama siaurai: viešąja tvarka galima remtis tik realios ir gana didelės grėsmės, kylančios pagrindiniam visuomenės interesui, atveju (Europos Sąjungos sutarties 4 straipsnio 2 dalis; ESTT 2016 m. birželio 2 d. sprendimo byloje C-438/14 *Bogendorff von Wolffersdorff* 67 punktas; 2017 m. liepos 13 d. sprendimo byloje C-193/16 *E* 18 punktas; 2018 m. birželio 5 d. sprendimo byloje C-673/16 *Coman ir kt.* 44, 46 punktai);

– atsižvelgiant į tai, valstybė narė negali remtis viešosios tvarkos išlyga, *inter alia* tuo, kad jos teisėje nėra numatyta tos pačios lyties asmenų santuoka (registruota partnerystė, jei pagal jos teisę registruota partnerystė traktuojama kaip lygiavertė santuokai), siekdama neleisti susijungti Europos Sąjungos piliečio (*inter alia* savo piliečio), pasinaudojusio savo judėjimo laisve, ir tos pačios lyties trečiosios šalies piliečio, kitoje valstybėje narėje teisėtai sudariusių santuoką (ar įregistravusių partnerystę), šeimai (SESV 21 straipsnio 1 dalis; Direktyvos 2 straipsnio 2 punkto b papunktis; ESTT 2018 m. birželio 5 d. sprendimo byloje C-673/16 *Coman ir kt.* 23, 45, 51 punktai).

III

**Europos Tarybos teisės aktuose įtvirtintas teisinis reguliavimas
ir Europos Žmogaus Teisių Teismo jurisprudencija**

24. Šioje konstitucinės justicijos byloje aktualios Europos Tarybos aktuose įtvirtintos nuostatos, susijusios *inter alia* su teisės į privatų ir šeimos gyvenimą ir teisės tuoktis apsauga, diskriminacijos, kaip antai lyties, seksualinės orientacijos ar lytinės tapatybės pagrindu, draudimu.

24.1. Europos Tarybos Parlamentinė Asamblėja 2010 m. balandžio 29 d. priėmė rezoliuciją Nr. 1728 (2010) „Diskriminacija dėl seksualinės orientacijos ir lytinės tapatybės“, kurioje valstybės narės yra raginamos užtikrinti teisinį tos pačios lyties porų partnerystės pripažinimą, jei partnerystė yra galima ir tarp skirtingų lyčių asmenų. Šioje rezoliucijoje, be kita ko, raginama įtvirtinti priemones, kuriomis būtų užtikrinta, kad asmens tos pačios lyties partneriui užsieniečiui bus sudarytos tokios pat galimybės gyventi šalyje, kokios būtų sudarytos, jei partneris užsienietis būtų kitos lyties.

Paminėtina ir tai, kad Europos Tarybos Ministrų Komitetas rekomendacijoje Nr. CM/Rec(2010)5 rekomendavo valstybėms narėms užtikrinti, kad būtų patvirtintos ir veiksmingai įgyvendintos teisinės ir kitos priemonės, skirtos kovai su diskriminacija dėl seksualinės orientacijos ar lytinės tapatybės, taip pat užtikrinti pagarbą lesbiečių, gėjų, biseksualių ir transseksualių asmenų žmogaus teisėms, skatinti visuomenės toleranciją jiems. Šioje rekomendacijoje taip pat pažymėta, kad valstybės narės, kurių teisės aktais nėra reguliuojami tos pačios lyties asmenų partnerystės teisiniai santykiai, yra raginamos apsvarstyti galimybę reguliuoti tokius santykius nediskriminuojant nei tos pačios lyties, nei skirtingų lyčių porų ir suteikti teises ar kitas priemones socialinėms praktinėms problemoms, su kuriomis jie susiduria gyvendami, spręsti.

24.2. 1950 m. Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos 8 straipsnio 1 dalyje nustatyta, jog kiekvienas turi teisę į tai, kad būtų gerbiamas *inter alia* jo privatus ir šeimos gyvenimas.

Konvencijos 12 straipsnyje „Teisė į santuoką“ numatyta, kad vyras ir moteris, sulaukę santuokinio amžiaus, turi teisę tuoktis ir kurti šeimą pagal valstybės įstatymus, kuriais reglamentuojamas naudojimas šia teise.

Konvencijos 14 straipsnyje „Diskriminacijos uždraudimas“ nustatyta, kad naudojimas Konvencijoje nustatytomis teisėmis ir laisvėmis yra užtikrinamas be jokios diskriminacijos dėl asmens lyties, rasės, odos spalvos, kalbos, religijos, politinių ar kitokių pažiūrų, tautinės ar socialinės kilmės, priklausymo tautinei mažumai, nuosavybės, gimimo ar kitais pagrindais.

25. Konstitucinis Teismas ne kartą yra konstatavęs, kad EŽTT jurisprudencija yra svarbi ir Lietuvos teisės aiškinimui bei taikymui. Todėl šioje konstitucinės justicijos byloje aktualiais aspektais būtina atsižvelgti į EŽTT jurisprudencijoje suformuluotus minėtų Konvencijos nuostatų, *inter alia* jos 14 straipsnio, aiškinamo kartu su jos 8 ar 12 straipsniu, taikymo principus.

25.1. EŽTT yra pažymėjęs, kad nors nuo Konvencijos priėmimo santuokos institutas patyrė ypač didelius socialinius pokyčius, iki šiol Europoje nėra bendros nuomonės dėl tos pačios lyties asmenų santuokos. Nors tarp valstybių Konvencijos dalyvių stiprėja Europos konsensusas dėl tos pačios lyties asmenų sąjungos teisinio pripažinimo, ši tendencija sparčiai ryškėja tik pastarąjį dešimtmetį, todėl ši sritis vis dar laikoma tokia, kurioje valstybės turi vertinimo laisvę (angl. *margin of appreciation*) pasirinkdamos veiksmus, įskaitant įstatymo nustatytuosius (2010 m. birželio 24 d. sprendimo byloje *Schalk ir Kopf prieš Austriją*, peticijos Nr. 30141/04, 105, 106 punktai; EŽTT Didžiosios kolegijos 2014 m. liepos 16 d. sprendimo byloje *Hämäläinen prieš Suomiją*, peticijos Nr. 37359/09, 74, 75 punktai).

Pažymėtina ir tai, kad 2017 m. gruodžio 14 d. sprendime byloje *Orlandi ir kt. prieš Italiją* (peticijų Nr. 26431/12, 26742/12, 44057/12, 60088/12) EŽTT pabrėžė valstybėse vyraujančią aiškia tendenciją pripažinti tos pačios lyties asmenų sąjungas (112, 204 punktai), tačiau valstybės vis dar turi plačią vertinimo laisvę dėl užsienio valstybėje sudarytų tos pačios lyties asmenų santuokų pripažinimo; tai lieka sritimi, kurioje Europos konsensusas nėra pasiektas (205 punktas).

25.2. EŽTT praktika rodo, kad Konvencijos 8 straipsnis, kuriame, kaip minėta, įtvirtinta asmens teisė į pagarbą *inter alia* jo privačiam ir šeimos gyvenimui, negali būti aiškinamas kaip įpareigojantis valstybę Konvencijos dalyvę suteikti tos pačios lyties asmenų poroms teisę sudaryti santuoką pagal nacionalinę teisę (sprendimo byloje *Hämäläinen prieš Suomiją* 71 punktas, *mutatis mutandis* sprendimo byloje *Orlandi prieš Italiją* 204, 205 punktai).

Kartu paminėtina, kad Konvencijos 12 straipsnis, suteikiantis teisę, kaip minėta, vyrui ir moteriai tuoktis ir kurti šeimą, taip pat negali būti aiškinamas kaip sukuriantis pareigą valstybėms Konvencijos dalyvėms suteikti galimybę sudaryti santuoką ir tos pačios lyties asmenims (*inter alia* sprendimo byloje *Schalk ir Kopf prieš Austriją* 101 punktas).

Maža to, tokia valstybių pareiga negali būti kildinama iš Konvencijos 14 straipsnio, aiškinamo kartu su 8 straipsniu, įtvirtinančių bendresnės turinio ir tikslo požiūriu nuostatas nei minėtas Konvencijos 12 straipsnis (sprendimo byloje *Schalk ir Kopf prieš Austriją* 101 punktas).

Taigi valstybės Konvencijos dalyvės turi diskreciją pagal Konvencijos 12 straipsnį, taip pat pagal Konvencijos 14 straipsnį, aiškinamą kartu su 8 straipsniu, apriboti galimybę tos pačios lyties asmenų poroms sudaryti santuoką (sprendimo byloje *Schalk ir Kopf prieš Austriją* 108 punktas; 2015 m. liepos 21 d. sprendimo byloje *Oliari ir kt. prieš Italiją*, peticijų Nr. 18766/11, 36030/11, 191–193 punktai).

Šiame kontekste paminėtina ir tai, kad pagal Konvencijos 14 straipsnį diskriminacijos draudimas taikomas ir diskriminacijai dėl asmens seksualinės orientacijos. Turi būti itin svarios ir įtikinamos priežastys pateisinti skirtingą asmenų traktavimą dėl lyties, taip pat dėl jų seksualinės orientacijos (2013 m. lapkričio 7 d. EŽTT Didžiosios kolegijos sprendimo byloje *Vallianatos ir kt.*

prieš Graikiją, peticijų Nr. 29381/09, 32684/09, 77 punktas), ypač kai toks traktavimas yra susijęs su teisėmis, ginamomis pagal Konvencijos 8 straipsnį. Vien asmenų seksualinės orientacijos pagrindu daromi skirtumai pagal Konvenciją yra nepateisinami (EŽTT Didžiosios kolegijos 2008 m. sausio 22 d. sprendimo byloje *E.B. prieš Prancūziją*, peticijos Nr. 43546/02, 93, 96 punktai).

25.3. Šiame kontekste atkreiptinas dėmesys į tai, kad EŽTT savo jurisprudencijoje plačiai aiškina šeimos sąvoką ir yra aiškiai pripažinęs, jog Konvencijos 8 straipsnyje sąvoka „šeima“ neapribojama tik santuokos pagrindu sukurtais santykiais, bet gali apimti ir *de facto* šeimos ryšius, jei asmenys gyvena kartu nesudarę santuokos. Todėl nėra jokio pagrindo teigti, kad pagal Konvencijos 8 straipsnį neturi būti saugomas ir tos pačios lyties asmenų „šeimos gyvenimas“, kuris tos pačios lyties asmenų, gyvenančių sudarius stabilią *de facto* partnerystę, santykius apima lygiai taip pat, kaip skirtingų lyčių asmenų santykius (sprendimo byloje *Schalk ir Kopf prieš Austriją* 94 punktas; sprendimo byloje *Vallianatos ir kt. prieš Graikiją* 73 punktas).

Vadinasi, pagal Konvencijos 8 straipsnį yra ginama tiek skirtingų lyčių asmenų porų, tiek tos pačios lyties asmenų porų, gyvenančių sudarius stabilią *de facto* partnerystę, teisė į jų privatus ir šeimos gyvenimo apsaugą (*inter alia* 2016 m. birželio 30 d. sprendimo byloje *Taddeucci ir McCall prieš Italiją*, peticijos Nr. 51362/09, 58 punktas).

25.4. EŽTT taip pat yra pažymėjęs, kad teisė į šeimos gyvenimą suponuoja ne tik valstybių pareigą susilaikyti nuo neteisėto kišimosi į asmens šeimos gyvenimą, bet ir pozityvius įsipareigojimus, būtinus veiksmingai šios asmens teisės apsaugai užtikrinti (1979 m. birželio 13 d. sprendimo byloje *Marckx prieš Belgiją*, peticijos Nr. 6833/74, 31 punktas).

Aiškindamas pozityvias valstybės pareigas Konvencijos 8 straipsnio kontekste, 2015 m. liepos 21 d. sprendime byloje *Oliari ir kt. prieš Italiją* EŽTT pažymėjo, kad ir tos pačios lyties asmenų poros turi itin svarbų interesą turėti galimybę sudaryti civilinę sąjungą ar įregistruoti partnerystę, – tai būtų tinkamas būdas įteisinti jų santykius ir užtikrinti deramą jų apsaugą. Atsižvelgdamas į itin specifines tos bylos aplinkybes, EŽTT pripažino, kad Italijos įstatymų leidėjas, ilgą laiką nenumatęs jokio būdo tos pačios lyties asmenims įteisinti savo santykius, nors Italijos Konstitucinis Teismas ir Kasacinis teismas jį ragino tai padaryti, peržengė savo vertinimo laisvės ribas ir paliko pareiškėjus teisiniame vakuume, taip pažeisdamas iš Konvencijos 8 straipsnio kylančią pozityvią pareigą įstatymuose numatyti atitinkamą teisinę galimybę tam tikru būdu įteisinti tos pačios lyties porų sąjungas (184–187 punktai).

25.5. EŽTT 2017 m. gruodžio 14 d. sprendime byloje *Orlandi ir kt. prieš Italiją* nagrinėjo klausimą dėl užsienyje sudarytų tos pačios lyties asmenų santuokų pripažinimo, t. y. jų įregistravimo Italijoje. Atitinkamas prašymas buvo atmestas remiantis nacionaline teise, kadangi Italijoje tos pačios lyties asmenų teisė sudaryti santuoką nėra numatyta. Sprendime taip pat paminėta, kad, vykdydamas sprendimą minėtoje byloje *Oliari prieš Italiją*, Italijos įstatymų leidėjas Italijos teisėje įtvirtino

civilinių sąjungų (angl. *civil unions*) institutą. EŽTT konstatavo, kad valstybės šioje srityje vis dar turi plačią laisvę vertinti, ar tokias sąjungas pripažinti santuokomis pagal nacionalinę teisę, kita vertus, nesant galimybės jokia forma įteisinti tokių sąjungų (iki naujų įstatymų priėmimo), jas sudarę asmenys lieka teisiniame vakuume, o valstybė neatsižvelgia į socialinę tikrovę (sprendimo byloje *Orlandi ir kt. prieš Italiją* 205 punktas).

25.6. Nagrinėjamos konstitucinės justicijos bylos kontekste paminėtina EŽTT praktika bylose dėl tos pačios lyties porų diskriminavimo išduodant leidimus gyventi šalyje.

EŽTT pabrėžia valstybių vertinimo laisvę pagal tarptautinę teisę reguliuojant užsieniečių atvykimo į jų teritorijas, išvykimo iš jų ir gyvenimo jose tvarką. Konvencija negali būti aiškinama kaip suteikianti teisę užsienio valstybės piliečiui įvažiuoti į tam tikros valstybės teritoriją ir joje apsigyventi (2011 m. birželio 28 d. sprendimo byloje *Nunez prieš Norvegiją*, peticijos Nr. 55597/09, 66 punktas). Konvencijos 8 straipsnis negali būti aiškinamas kaip išplečiantis bendrąsias pareigas valstybei gerbti šeimos narių pasirinktą jų bendrą gyvenamąją vietą ir leisti partneriams ne piliečiams apsigyventi toje valstybėje. Vis dėlto tam tikrais atvejais valstybės institucijų priimti sprendimai imigracijos srityje gali pažeisti Konvencijos 8 straipsnyje ginamą teisę į privataus ir šeimos gyvenimo apsaugą, ypač tada, kai asmenys turi stiprius asmeninius arba šeimos ryšius priimančiojoje valstybėje ir minėti sprendimai tuos ryšius gali iš esmės paveikti (sprendimo byloje *Taddeucci ir McCall prieš Italiją* 56 punktas).

25.6.1. EŽTT 2016 m. vasario 23 d. priėmė sprendimą byloje *Pajić prieš Kroatiją* (peticijos Nr. 68453/13). Pareiškėjai Bosnijos ir Hercegovinos pilietei buvo atsisakyta išduoti leidimą gyventi Kroatijoje šeimos susijungimo su tos pačios lyties partnere, gyvenančia Kroatijoje, pagrindu. Nacionalinėje teisėje nebuvo numatyta galimybė šeimai susijungti, kai porą sudaro du tos pačios lyties asmenys, nors skirtingų lyčių asmenų pora analogiškoje situacijoje tokią teisę turėjo. EŽTT pažymėjo, kad nors pagal Konvencijos 8 straipsnį asmeniui neužtikrinama teisė gauti leidimą gyventi konkrečioje valstybėje, valstybė turi įgyvendinti savo imigracijos politiką taip, kad nepažeistų užsieniečio teisių, kaip antai teisės į privataus ir šeimos gyvenimo gerbimą, teisės nebūti diskriminuojamam.

25.6.2. EŽTT pripažįsta, kad valstybių siekis apsaugoti tradicinę šeimos sampratą iš esmės gali būti laikomas svarbia priežastimi pateisinti skirtingą asmenų traktavimą (*inter alia* 2003 m. liepos 24 d. sprendimo byloje *Karner prieš Austriją*, peticijos Nr. 40016/98, 40 punktas; 2010 m. kovo 2 d. sprendimo byloje *Kozak prieš Lenkiją*, peticijos Nr. 13102/02, 98 punktas; sprendimo byloje *Vallianatos ir kt. prieš Graikiją* 83 punktas). Tačiau EŽTT laikosi nuomonės, kad konkrečioje srityje, būtent sprendžiant, ar suteikti tos pačios lyties partneriui leidimą gyventi šalyje dėl šeiminių priežasčių, tai negali būti laikoma labai įtakinga ir svaria priežastimi nagrinėtos bylos aplinkybėmis

pateisinti seksualine orientacija grindžiamą diskriminaciją (sprendimo byloje *Taddeucci ir McCall prieš Italiją* 93 punktas).

26. Apibendrinant EŽTT praktiką šioje konstitucinės justicijos byloje aktualiu aspektu, pažymėtina, kad:

- pagal Konvencijos 14 straipsnį diskriminacijos draudimas taikomas ir diskriminacijai dėl asmens seksualinės orientacijos; turi būti itin svarios ir įtikinamos priežastys pateisinti skirtingą asmenų traktavimą dėl lyties, taip pat dėl jų seksualinės orientacijos, ypač kai toks traktavimas yra susijęs su teisėmis, ginamomis pagal Konvencijos 8 straipsnį; vien asmenų seksualinės orientacijos pagrindu daromi skirtumai pagal Konvenciją yra nepateisinami;

- pagal Konvenciją valstybėms Konvencijos dalyvėms paliekama vertinimo laisvė reguliuoti atvykimo į valstybę, išvykimo iš jos ir gyvenimo joje sąlygas ir tvarką;

- Konvencijoje nenustatyta bendra pareiga valstybėms dalyvėms vidaus teisėje užtikrinti tos pačios lyties asmenims galimybę sudaryti santuoką ar leisti partnerystę; šioje srityje valstybės naudojasi savo vertinimo laisve; tačiau pagal Konvencijos 8 straipsnį ir tos pačios lyties asmenų porų tiek privatus, tiek šeimos gyvenimas turi būti saugomas lygiai taip pat, kaip ir skirtingų lyčių asmenų porų, nes tos pačios lyties asmenų porų, sukūrusių stabilius *de facto* santykius, padėtis šeimos gyvenimo požiūriu yra lygiavertė (vienoda);

- nors pagal Konvencijos 8 straipsnį asmeniui ar šeimai nėra garantuojama teisė gauti leidimą gyventi konkrečioje valstybėje, valstybė, nustatydamą leidimų gyventi joje išdavimo teisinį reguliavimą, privalo paisyti *inter alia* Konvencijos 14 straipsnio, aiškinamo kartu su jos 8 straipsniu; todėl ji negali diskriminuoti asmenų, įskaitant tos pačios lyties asmenų poras, vien dėl jų seksualinės orientacijos ir neproporcingai riboti Konvencijoje garantuojamų jų teisių, *inter alia* teisės į privataus ir šeimos gyvenimo apsaugą; šioje srityje siekis apsaugoti tradicinę šeimos sampratą negali būti laikomas įtikinama ir svaria priežastimi pateisinti kitokį skirtingų lyčių ir tos pačios lyties asmenų porų traktavimą sprendžiant, ar suteikti sutuoktiniui ar partneriui leidimą gyventi šalyje dėl šeiminių priežasčių.

IV

Konstitucijos nuostatos ir oficialioji konstitucinė doktrina

27. Šioje konstitucinės justicijos byloje tiriama Įstatymo 43 straipsnio (2006 m. lapkričio 28 d. redakcija) 1 dalies 5 punkto, pagal kurį leidimas laikinai gyventi gali būti išduodamas užsieniečiui šeimos susijungimo atveju, kai Lietuvos Respublikoje gyvena užsieniečio sutuoktinis arba asmuo, su kuriuo sudaryta registruotos partnerystės sutartis ir kuris yra Lietuvos Respublikos pilietis arba užsienietis, turintis leidimą gyventi, atitiktis Konstitucijos 22 straipsnio 1, 4 dalims, 29 straipsnio 1 daliai, 38 straipsnio 1, 2 dalims, konstituciniam teisinės valstybės principui.

Kaip minėta, Įstatymu yra įgyvendinami Europos Sąjungos teisės aktai.

28. Atsižvelgiant į tai, šioje konstitucinės justicijos byloje yra aktualios su Lietuvos Respublikos naryste Europos Sąjungoje susijusios Konstitucijos nuostatos.

28.1. Konstitucinis Teismas 2014 m. sausio 24 d. nutarime konstatavo, kad Konstituciniu aktu „Dėl Lietuvos Respublikos narystės Europos Sąjungoje“ buvo konstituciškai patvirtinta Lietuvos Respublikos narystė Europos Sąjungoje; kaip matyti iš šio Konstitucinio akto preambulės, jis priimtas reiškiant „įsitikinimą, kad Europos Sąjunga gerbia žmogaus teises ir pagrindines laisves, o Lietuvos narystė Europos Sąjungoje prisidės prie žmogaus teisių ir laisvių efektyvesnio užtikrinimo“, pažymint, „kad Europos Sąjunga gerbia savo valstybių narių nacionalinį tapatumą ir konstitucines tradicijas“, ir siekiant „užtikrinti visateisį Lietuvos Respublikos dalyvavimą Europos integracijoje bei Lietuvos Respublikos saugumą ir jos piliečių gerovę“.

28.2 Konstitucinis Teismas yra pažymėjęs, kad Konstituciniame akte „Dėl Lietuvos Respublikos narystės Europos Sąjungoje“ *inter alia* nustatyti konstituciniai Lietuvos Respublikos narystės Europos Sąjungoje pagrindai, kurių neįtvirtinus Konstitucijoje Lietuvos Respublika negalėtų būti visateise Europos Sąjungos nare: Lietuvos Respublika, būdama Europos Sąjungos valstybe nare, dalijasi ar patiki Europos Sąjungai valstybės institucijų kompetenciją sutartyse, kuriomis yra grindžiama Europos Sąjunga, numatytose srityse ir tiek, kad kartu su kitomis Europos Sąjungos valstybėmis narėmis bendrai vykdytų narystės įsipareigojimus šiose srityse, taip pat naudotųsi narystės teisėmis (1 straipsnis); Europos Sąjungos teisės normos yra sudedamoji Lietuvos Respublikos teisinės sistemos dalis; jeigu tai kyla iš sutarčių, kuriomis grindžiama Europos Sąjunga, Europos Sąjungos teisės normos taikomos tiesiogiai, o teisės normų kolizijos atveju jos turi viršenybę prieš Lietuvos Respublikos įstatymus ir kitus teisės aktus (2 straipsnis) (2014 m. sausio 24 d., 2014 m. liepos 11 d. nutarimai, 2017 m. spalio 20 d. sprendimas).

28.3. Konstitucinis Teismas yra konstatavęs, kad visateisis Lietuvos Respublikos, kaip Europos Sąjungos narės, dalyvavimas joje yra Tautos suverenios valios pareiškimu grindžiamas konstitucinis imperatyvas, Lietuvos Respublikos visateisė narystė Europos Sąjungoje yra konstitucinė vertybė (2014 m. sausio 24 d., nutarimas, 2016 m. gegužės 16 d. sprendimas, 2018 m. gruodžio 14 d. nutarimas); konstitucinis visateisio Lietuvos Respublikos dalyvavimo Europos Sąjungoje imperatyvas suponuoja ir konstitucinį Lietuvos Respublikos įsipareigojimą tinkamai įgyvendinti Europos Sąjungos teisės reikalavimus (2017 m. gruodžio 20 d. sprendimas, 2018 m. gruodžio 14 d. nutarimas); Europos Sąjungos teisė yra Lietuvos Respublikos teisės, *inter alia* Konstitucijos, aiškinimo šaltinis tose srityse, kuriose pagal Konstitucinio akto „Dėl Lietuvos Respublikos narystės Europos Sąjungoje“ 1 straipsnį Lietuvos Respublika dalijasi ar patiki Europos Sąjungai valstybės institucijų kompetenciją (2017 m. gruodžio 20 d. sprendimas). Atsižvelgiant į tai, šios konstitucinės justicijos bylos kontekste pažymėtina, kad Konstitucijos nuostatos, susijusios su Europos Sąjungos, *inter alia* Lietuvos Respublikos, piliečių laisvu judėjimu Europos Sąjungoje, *inter*

alia Lietuvos Respublikoje, turi būti aiškinamos atsižvelgiant ir į atitinkamas Europos Sąjungos teisės nuostatas.

29. Šioje konstitucinės justicijos byloje yra aktualios ir Konstitucijos nuostatos, susijusios su žmogaus orumo apsauga.

Pagal Konstitucijos 21 straipsnio 2 dalį žmogaus orumą gina įstatymas; pagal šio straipsnio 3 dalį draudžiama *inter alia* žeminti žmogaus orumą.

Aiškindamas šias konstitucines nuostatas, Konstitucinis Teismas yra konstatavęs, kad orumas – neatimama žmogaus, kaip didžiausios socialinės vertybės, savybė; kiekvienas visuomenės narys turi prigimtinį orumą (*inter alia* 2004 m. gruodžio 29 d., 2015 m. gegužės 26 d. nutarimai, 2017 m. gruodžio 19 d. išvada); visi žmonės iš prigimties laikytini lygiais savo orumu ir teisėmis (2017 m. gruodžio 19 d. išvada). Žmogaus orumas vertintinas kaip ypatinga konstitucinė vertybė (1998 m. gruodžio 9 d. nutarimas, 2017 m. gruodžio 19 d. išvada). Orumas būdingas kiekvienam žmogui – nesvarbu, kaip jis pats save ar kiti žmonės jį vertina (2004 m. gruodžio 29 d. nutarimas, 2017 m. gruodžio 19 d. išvada).

Konstitucijoje yra įtvirtinta valstybės pareiga užtikrinti žmogaus orumo apsaugą ir gynimą (*inter alia* 2000 m. gegužės 8 d., 2009 m. rugsėjo 2 d. nutarimai, 2017 m. gruodžio 19 d. išvada). Valstybės institucijos ir pareigūnai turi pareigą gerbti žmogaus orumą kaip ypatingą vertybę (2004 m. gruodžio 29 d., 2009 m. rugsėjo 2 d. nutarimai, 2010 m. balandžio 20 d. sprendimas). Tai, be kita ko, reiškia, kad valstybės institucijos ir pareigūnai negali žmogaus traktuoti vien kaip subjekto, priklausančio tam tikrai socialinei, ekonominei, profesinei ar kitokiai kategorijai; kiekvienu atveju į žmogų turi būti žvelgiama kaip į laisvą asmenybę, kurios žmogaus orumas yra gerbtinas (2004 m. gruodžio 29 d. nutarimas, 2017 m. gruodžio 19 d. išvada).

Tai, kad įstatymų leidėjas, reguliuodamas su žmogaus teisių ir laisvių įgyvendinimu susijusius santykius, turi garantuoti deramą jų apsaugą, yra viena iš prielaidų užtikrinti žmogaus orumą kaip konstitucinę vertybę; asmens teisių ir laisvių pažeidimais gali būti pakenkta ir asmens orumui (2004 m. gruodžio 29 d., 2009 m. rugsėjo 2 d. nutarimai, 2017 m. gruodžio 19 d. išvada).

30. Pareiškėjas ginčija Įstatymo 43 straipsnio (2006 m. lapkričio 28 d. redakcija) 1 dalies 5 punkto atitiktį *inter alia* Konstitucijos 22 straipsnio 1, 4 dalims.

Konstitucijos 22 straipsnyje nustatyta, kad žmogaus privatus gyvenimas neliečiamas (1 dalis); įstatymas ir teismas saugo, kad niekas nepatirtų savavališko ar neteisėto kišimosi į jo asmeninį ir šeimyninį gyvenimą, kėsimosi į jo garbę ir orumą (4 dalis).

30.1. Konstitucinis Teismas yra konstatavęs, kad privatus žmogaus gyvenimas – tai individo asmeninis gyvenimas: gyvenimo būdas, šeimyninė padėtis, gyvenamoji aplinka, santykiai su kitais asmenimis, individo pažiūros, įsitikinimai, įpročiai, jo fizinė ir psichinė būklė, sveikata, garbė, orumas ir kt. (2002 m. rugsėjo 19 d., 2003 m. kovo 24 d. nutarimai, 2017 m. gruodžio 19 d. išvada).

Iš Konstitucijoje įtvirtinto privataus gyvenimo neliečiamumo kyla asmens teisė į privatumą (2002 m. rugsėjo 19 d. nutarimas), kuri apima privatų, šeimos ir namų gyvenimą, asmens fizinę ir psichinę neliečiamybę, garbę ir reputaciją, asmeninių faktų slaptumą, draudimą skelbti gautą ar surinktą konfidencialią informaciją ir kt. (*inter alia* 1999 m. spalio 21 d., 2002 m. spalio 23 d. nutarimai, 2017 m. gruodžio 19 d. išvada).

Konstitucijos 22 straipsnio 4 dalies nuostata yra viena svarbiausių asmens privataus gyvenimo neliečiamybės garantijų: ja asmens privatus gyvenimas saugomas nuo valstybės, kitų institucijų, jų pareigūnų, kitų asmenų neteisėto kišimosi (2002 m. rugsėjo 19 d., 2004 m. gruodžio 29 d., 2016 m. birželio 27 d. nutarimai); joje įtvirtintas vienas iš šeimos sampratos aspektų, patvirtinančių šeimos, kaip saugomos ir puoselėjamos konstitucinės vertybės, reikšmę (2011 m. rugsėjo 28 d. nutarimas).

Savavališkai ir neteisėtai kišantis į žmogaus privatų gyvenimą kartu yra kėsinamasi į jo garbę ir orumą (*inter alia* 2004 m. gruodžio 29 d., 2006 m. gruodžio 21 d. nutarimai, 2017 m. gruodžio 19 d. išvada); žmogaus privataus gyvenimo apsauga neatsiejama nuo jo orumo apsaugos (2017 m. gruodžio 19 d. išvada).

30.2. Pažymėtina, kad pagal Konstituciją asmens teisė į privatumą nėra absoliuti (2004 m. gruodžio 29 d. nutarimas). Šios konstitucinės justicijos bylos kontekste pažymėtina ir tai, kad teisė į šeimos gyvenimo apsaugą, kuri garantuojama pagal Konstitucijos 22 straipsnio 4 dalį, taip pat nėra absoliuti.

Kaip ne kartą savo nutarimuose yra pabrėžęs Konstitucinis Teismas, pagal Konstituciją riboti asmens teises ir laisves galima laikantis šių sąlygų: tai daroma įstatymu; apribojimai yra būtini demokratinėje visuomenėje siekiant apsaugoti kitų asmenų teises bei laisves ir Konstitucijoje įtvirtintas vertybes, taip pat konstituciškai svarbius tikslus; yra laikomasi konstitucinio proporcingumo principo (*inter alia* 2004 m. sausio 26 d., 2011 m. birželio 21 d., 2014 m. gegužės 9 d. nutarimai), pagal kurį asmens teisių ir laisvių įstatymu negalima riboti labiau, negu reikia teisėtiems ir visuomenei svarbiems tikslams pasiekti (2011 m. liepos 7 d., 2014 m. balandžio 14 d., 2016 m. vasario 17 d. nutarimai); bendrų interesų apsauga demokratinėje teisinėje valstybėje negali paneigti konkrečios žmogaus teisės ar laisvės apskritai (1998 m. gruodžio 9 d., 2003 m. kovo 24 d., 2015 m. vasario 26 d. nutarimai).

Šios konstitucinės justicijos bylos kontekste pažymėtina, kad minėtos asmens teisių ir laisvių ribojimo sąlygos taikytinos ir ribojant Konstitucijos 22 straipsnyje įtvirtintą asmens teisę į privatumą, *inter alia* teisę į asmeninio ir šeimos gyvenimo apsaugą. Pabrėžtina, kad įstatymu nustatant tam tikrus naudojimosi asmens teisės į privatų ir šeimos gyvenimą apribojimus, kurie būtini demokratinėje visuomenėje ir kuriais siekiama konstituciškai svarbių tikslų, taip pat turi būti laikomasi konstitucinių asmenų lygiateisiškumo, proporcingumo principų; priešingu atveju būtų pažeistas ir pagal Konstitucijos 21 straipsnio 2, 3 dalis ginamas žmogaus orumas, t. y. būtų sudarytos prielaidos žeminti

žmogaus orumą paneigiant jo laisvą asmenybę ir prigimtinę lygybę savo orumu su kitais žmonėmis. Šiame kontekste paminėtina, kad tik besivadovaujanti pagarba kiekvieno žmogaus orumui valstybė gali būti laikoma iš tikrųjų demokratine (2017 m. gruodžio 19 d. išvada).

31. Pareiškėjas ginčija Įstatymo 43 straipsnio (2006 m. lapkričio 28 d. redakcija) 1 dalies 5 punkto atitiktį *inter alia* Konstitucijos 29 straipsnio 1 daliai.

31.1. Konstitucijos 29 straipsnyje įtvirtintas asmenų lygiateisiškumo principas, kuris draudžia diskriminuoti asmenis dėl jų lyties, rasės, tautybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų; pagal Konstitucijos 29 straipsnį draudžiamu diskriminavimu tada, kai žmogaus teisės varžomos dėl jo lyties, rasės, tautybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų, kartu žeminamas ir diskriminuojamo žmogaus orumas (2017 m. gruodžio 19 d. išvada).

31.2. Konstitucinis Teismas yra konstatavęs, kad diskriminacija dažniausiai suprantama kaip žmogaus teisių varžymas atsižvelgiant į lyties, rasės, tautybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų arba kitus požymius (2003 m. liepos 4 d., 2003 m. lapkričio 17 d., 2003 m. gruodžio 3 d. nutarimai). Konstitucijos 29 straipsnio 2 dalis yra 1 dalies išvestinė, nes neleidžia pažeisti asmenų lygiateisiškumo – bendros taisyklės, suformuluotos Konstitucijos 29 straipsnio 1 dalyje: „Įstatymui, teismui ir kitoms valstybės institucijoms ar pareigūnams visi asmenys yra lygūs“ (1995 m. sausio 24 d. išvada).

Atsižvelgiant į tai, konstitucinio asmenų lygiateisiškumo principo turinys gali būti atskleistas tik aiškinant Konstitucijos 29 straipsnio 1 ir 2 dalis kartu. Todėl Konstitucijos 29 straipsnio 2 dalis negali būti suprantama kaip įtvirtinanti baigtinį nediskriminavimo pagrindų sąrašą; priešingu atveju būtų sudarytos prielaidos paneigti Konstitucijos 29 straipsnio 1 dalyje laiduojamą visų asmenų lygybę įstatymui, teismui ir kitoms valstybės institucijoms, t. y. pačią konstitucinio asmenų lygiateisiškumo principo esmę.

Šios konstitucinės justicijos bylos kontekste pažymėtina, kad viena iš pagal Konstitucijos 29 straipsnį draudžiamo diskriminavimo formų yra žmogaus teisių varžymas dėl jo lytinės tapatybės ir (ar) seksualinės orientacijos, kuris kartu laikytinas ir žmogaus orumo žeminimu.

31.3. Kaip minėta, tik besivadovaujanti pagarba kiekvieno žmogaus orumui valstybė gali būti laikoma iš tikrųjų demokratine. Pabrėžtina, kad, kaip yra pažymėjęs Konstitucinis Teismas, Konstitucija – antimažoritarinis aktas, ji gina individą (2006 m. rugpjūčio 19 d. nutarimas).

Atsižvelgiant į tai, šios konstitucinės justicijos bylos kontekste pažymėtina, kad demokratinėje teisinėje valstybėje tam tikru laikotarpiu vyraujančios daugumos visuomenės narių nuostatos ar stereotipai negali būti konstituciškai pateisinamu pagrindu, remiantis konstituciškai svarbiais tikslais, *inter alia* viešąja tvarka, diskriminuoti asmenis vien dėl jų lytinės tapatybės ir (ar) seksualinės orientacijos, *inter alia* riboti pagal Konstitucijos 22 straipsnio 1, 4 dalis užtikrinamą teisę į asmeninio ir šeimos gyvenimo, be kita ko, santykių su kitais šeimos nariais, apsaugą.

31.4. Konstitucinis Teismas ne kartą yra pažymėjęs, kad Konstitucijos 29 straipsnyje įtvirtinto asmenų lygybės principo turi būti laikomasi ir leidžiant įstatymus, ir juos taikant.

32. Pareiškėjas ginčija Įstatymo 43 straipsnio (2006 m. lapkričio 28 d. redakcija) 1 dalies 5 punkto atitiktį *inter alia* Konstitucijos 38 straipsnio 1, 2 dalims.

32.1. Konstitucijos 38 straipsnio 1, 2 dalyse nustatyta:

„Šeima yra visuomenės ir valstybės pagrindas.

Valstybė saugo ir globoja šeimą, motinystę, tėvystę ir vaikystę.“

Šioje konstitucinės justicijos byloje taip pat yra aktuali Konstitucijos 38 straipsnio 3 dalis, kurioje nustatyta: „Santuoka sudaroma laisvu vyro ir moters sutarimu.“

32.2. Konstitucinis Teismas yra konstatavęs, kad Konstitucijos 38 straipsnio 1, 2 dalyse yra įtvirtinti bendriausio pobūdžio konstituciniai principai; šiomis nuostatomis išreiškiamas valstybės įsipareigojimas nustatyti tokį teisinį reguliavimą, kuriuo būtų užtikrinta, kad šeima, motinystė, tėvystė ir vaikystė, kaip konstitucinės vertybės, būtų visokeriopai puoselėjamos ir saugomos (*inter alia* 2011 m. rugsėjo 28 d., 2012 m. vasario 27 d., 2015 m. rugsėjo 22 d. nutarimai).

32.3. Konstitucinio Teismo 2011 m. rugsėjo 28 d. nutarime pažymėta, kad konstitucinė šeimos samprata negali būti kildinama tik iš santuokos instituto, įtvirtinto Konstitucijos 38 straipsnio 3 dalyje; santuoka yra vienas iš šeimos konstitucinio instituto pagrindų šeimos santykiams kurti, tačiau tai nereiškia, kad pagal Konstituciją, *inter alia* jos 38 straipsnio 1 dalį, nėra saugomos ir ginamos kitokios nei santuokos pagrindu sudarytos šeimos; konstitucinė šeimos samprata grindžiama šeimos narių tarpusavio atsakomybe, supratimu, emociniu prierašumu, pagalba ir panašiais ryšiais bei savanorišku apsisprendimu prisiimti tam tikras teises ir pareigas, t. y. santykių turiniu, o šių santykių išraiškos forma konstitucinei šeimos sampratai esminės reikšmės neturi; iš Konstitucijos 38 straipsnio 1 dalies kylanti valstybės pareiga įstatymais ir kitais teisės aktais nustatyti tokį teisinį reguliavimą, kuris užtikrintų šeimos, kaip konstitucinės vertybės, apsaugą, suponuoja valstybės pareigą ne tik nustatyti teisinį reguliavimą, kuriuo *inter alia* būtų sudarytos prielaidos šeimai tinkamai funkcionuoti, būtų stiprinami šeimos santykiai, ginamos šeimos narių teisės ir teisėti interesai, bet ir įstatymais ir kitais teisės aktais taip sureguliuoti šeimos santykius, kad nebūtų sudaroma prielaidų diskriminuoti šeimos santykių dalyvių (kaip antai santuokos neįregistravusių bendrai gyvenančių vyro ir moters, jų vaikų (įvaikių), vieno iš tėvų, auginančio vaiką (įvaikį), ir kt.).

32.4. Šiame kontekste pažymėtina, kad Konstitucijos 38 straipsnio 3 dalyje yra įtvirtinta konstitucinė santuokos, kaip sudaromos laisvu vyro ir moters sutarimu, samprata. Pabrėžtina, kad kitokia santuokos samprata Lietuvos Respublikos įstatymuose negali būti įtvirtinta atitinkamai nepakeitus Konstitucijos 38 straipsnio 3 dalies.

Konstitucinis Teismas yra pažymėjęs, kad santuoka yra vienas iš šeimos konstitucinio instituto pagrindų šeimos santykiams kurti; tai yra istoriškai susiklostęs šeimos modelis, neabejotinai

turintis išskirtinę vertę visuomenės gyvenime, užtikrinantis Tautos ir valstybės gyvybingumą bei istorinį išlikimą (2011 m. rugsėjo 28 d. nutarimas).

32.5. Šios konstitucinės justicijos bylos kontekste pažymėtina, kad, kitaip nei konstitucinė santuokos samprata, konstitucinė šeimos samprata, be kita ko, yra neutrali lyties požiūriu. Pagal Konstitucijos 38 straipsnio 1, 2 dalis, aiškinamas kartu su Konstitucijos 29 straipsnyje įtvirtintu asmenų lygybės principu ir diskriminacijos draudimu, yra saugomos ir ginamos visos šeimos, atitinkančios konstitucinę šeimos sampratą, pagrįstą nuolatinio ar ilgalaikio pobūdžio šeimos narių santykių turiniu, t. y. grindžiamą šeimos narių tarpusavio atsakomybe, supratimu, emociniu prierašumu, pagalba ir panašiais ryšiais bei savanorišku apsisprendimu prisiimti tam tikras teises ir pareigas.

Kita vertus, tai nereiškia, kad pagal Konstituciją, *inter alia* jos 38 straipsnio 2 dalį, pagal kurią valstybė taip pat saugo ir globoja motinystę, tėvystę ir vaikystę, atsižvelgiant į objektyvius ir konstituciškai pagrįstus kriterijus negali būti nustatytas diferencijuotas valstybės globos ir paramos šeimai teisinis reguliavimas.

33. Pareiškėjas ginčija Įstatymo 43 straipsnio (2006 m. lapkričio 28 d. redakcija) 1 dalies 5 punkto atitiktį *inter alia* konstituciniam teisinės valstybės principui.

Kaip yra pažymėjęs Konstitucinis Teismas, pagal Konstituciją, *inter alia* konstitucinį teisinės valstybės principą, Seimas, kaip įstatymų leidžiamosios valdžios institucija, vykdydamas savo konstitucinius įgaliojimus ir teisės aktais reguliuodamas šeimos santykius, privalo paisyti iš Konstitucijos kylančių reikalavimų, *inter alia* asmenų lygiateisiškumo, pagarbos žmogaus orumui, privačiam gyvenimui; pagal Konstituciją, *inter alia* konstitucinį teisinės valstybės principą, Seimui, kaip įstatymų leidžiamosios valdžios institucijai, įstatymais ir kitais teisės aktais reguliuojant šeimos santykius kyla pareiga atsižvelgti į šių santykių specifiką, *inter alia* į jų subjektų ypatumus, objektyviai lemiančius būtinybę juos apibrėžti tų konkrečių santykių, kurių dalyviai jie yra, kontekste (2011 m. rugsėjo 28 d. nutarimas).

34. Pažymėtina, kad Lietuvos Respublikos piliečių ir kitų asmenų migracijos teisiniui reguliavimui yra aktualus Konstitucijos 32 straipsnis, kuriame nustatyta:

„Pilietis gali laisvai kilnotis ir pasirinkti gyvenamąją vietą Lietuvoje, gali laisvai išvykti iš Lietuvos.

Šios teisės negali būti varžomos kitaip, kaip tik įstatymu ir jeigu tai būtina valstybės saugumui, žmonių sveikatai apsaugoti, taip pat vykdant teisingumą.

Negalima drausti piliečiui grįžti į Lietuvą.

Kiekvienas lietuvis gali apsigyventi Lietuvoje.“

34.1. Taigi Konstitucijos 32 straipsnio 1 dalyje yra įtvirtinta kiekvieno Lietuvos Respublikos piliečio teisė laisvai kilnotis, *inter alia* pasirinkti gyvenamąją vietą Lietuvoje ir išvykti iš Lietuvos,

šio straipsnio 3 dalyje įtvirtinta piliečio teisė grįžti į Lietuvą, o 4 dalyje – kiekvieno lietuvių teisė apsigyventi Lietuvoje.

34.2. Kaip pažymėjo Konstitucinis Teismas, piliečio kilnojimosi laisvė yra reikšmingas pilietinės bendruomenės nario konstitucinio statuso elementas; Konstitucijos 32 straipsnio nuostatos reiškia, kad tik pats pilietis turi teisę spręsti, kurioje Lietuvos Respublikos teritorijos vietoje jam būti, kada šią vietą palikti ir persikelti į kitą vietą, laisvai spręsti, kurią nuolatinę ar laikiną gyvenamąją vietą pasirinkti, taip pat apsispręsti, ar likti Lietuvoje, ar iš jos išvykti, ir teisę pats pasirinkti išvykimo laiką (2004 m. gruodžio 29 d., 2015 m. vasario 6 d. nutarimai).

Konstitucijos 32 straipsnio 1 dalyje įtvirtintos teisės ir laisvės garantuojamos tiek Lietuvos Respublikos piliečiams, tiek teisėtai Lietuvoje esantiems kitiems asmenims, jeigu jų teisinis statusas nesuponuoja kitokio šių teisių ir laisvių įgyvendinimo (2004 m. gruodžio 29 d. nutarimas).

34.3. Konstitucijos 32 straipsnyje įtvirtintos kilnojimosi laisvė, taip pat teisė pasirinkti gyvenamąją vietą Lietuvoje, teisė laisvai išvykti iš Lietuvos nėra absoliučios. Pagal Konstitucijos 32 straipsnio 2 dalį jas galima riboti, tačiau tik įstatymu ir tik jeigu tai būtina tam, kad būtų apsaugotas valstybės saugumas, žmonių sveikata; jos taip pat gali būti apribotos, jei tai būtina vykdant teisingumą (2004 m. gruodžio 29 d. nutarimas).

34.4. Pažymėtina, kad iš Konstitucijos 32 straipsnio 3 dalies formuluotės „Negalima drausti piliečiui grįžti į Lietuvą“ aišku, jog Lietuvos Respublikos piliečio teisė grįžti į Lietuvą ir gyventi joje yra absoliuti. Kaip 1995 m. sausio 24 d. išvadoje yra konstatavęs Konstitucinis Teismas, pagal Konstitucijos 32 straipsnio 3 dalį piliečio buvimas savo šalyje visada yra teisėtas. Tuo tarpu užsieniečio ar asmens be pilietybės atvykimo ir išvykimo bei buvimo šalyje teisėtumo sąlygas nustato valstybės vidaus teisė (1995 m. sausio 24 d. išvada).

34.5. Kaip minėta, Konstitucijos 32 straipsnio 4 dalyje įtvirtinta kiekvieno lietuvių teisė apsigyventi Lietuvoje. Atsižvelgiant į tai, kad Konstitucijos 32 straipsnio 3 dalyje yra įtvirtinta kiekvieno Lietuvos Respublikos piliečio teisė grįžti į Lietuvą ir gyventi joje, konstatuotina, kad šio straipsnio 4 dalyje yra įtvirtinta kiekvieno lietuvių, kuris nėra Lietuvos Respublikos pilietis, teisė apsigyventi Lietuvoje.

2006 m. lapkričio 13 d. nutarime aiškindamas Konstitucijos 32 straipsnio 4 dalį Konstitucinis Teismas yra pažymėjęs, jog visi užsienyje gyvenantys lietuviai, kad ir kur būtų jų nuolatinė gyvenamoji vieta, turi teisę bet kada grįžti į Lietuvą – savo etninę tėvynę. Tame pačiame nutarime Konstitucinis Teismas taip pat pabrėžė, kad pagal Konstituciją negalima nustatyti tokio teisinio reguliavimo, kuris atkirstų užsienyje gyvenančius lietuvius nuo lietuvių tautos; iš užsienyje gyvenančių lietuvių negali būti atimta galimybė dalyvauti, jeigu jie to siekia, lietuvių tautos gyvenime; užsienio lietuviai – sudedamoji, neatskiriama lietuvių tautos dalis.

Tačiau pažymėtina, kad Konstitucijos 32 straipsnio 4 dalies formuluotė „Kiekvienas lietuvis gali apsigyventi Lietuvoje“ skiriasi nuo šio straipsnio 3 dalies formuluotės „Negalima drausti piliečiui grįžti į Lietuvą“, kuri, kaip minėta, suponuoja absoliučią Lietuvos Respublikos piliečio teisę grįžti į Lietuvą ir gyventi joje. Atsižvelgiant į tai, konstatuotina, kad Konstitucijos 32 straipsnio 4 dalies nuostata suponuoja kiekvieno lietuvi, kuris nėra Lietuvos Respublikos pilietis, teisę atvykti į Lietuvą ir joje apsigyventi, kuri nėra absoliuti ir gali būti ribojama valstybės ar visuomenės saugumo, viešosios tvarkos, žmonių sveikatos apsaugos ir panašiais konstituciškai svarbiais tikslais. Kartu tai reiškia, kad Konstitucijos 32 straipsnio 4 dalis yra konstitucinis pagrindas įstatymu nustatyti tokį teisinį reguliavimą, kad lietuviai, nesantys Lietuvos Respublikos piliečiais, turėtų teisę atvykti į Lietuvą ir apsigyventi joje kitokiomis (lengvesnėmis) sąlygomis negu kiti užsieniečiai ar asmenys be pilietybės.

34.6. Pažymėtina, kad Konstitucijos 32 straipsnio nuostatos, *inter alia* jo 1 dalis, kurioje įtvirtinta kiekvieno Lietuvos Respublikos piliečio teisė laisvai kilnotis, 3 dalis, kurioje įtvirtinta absoliuti Lietuvos Respublikos piliečio teisė grįžti į Lietuvą ir gyventi joje, 4 dalis, kurioje įtvirtinta kiekvieno lietuvi teisė apsigyventi Lietuvoje, aiškintinos kartu su Konstitucijos 22 straipsnio 1, 4 dalių nuostatomis, kuriose, kaip minėta, įtvirtinta asmens teisė į privatumą, *inter alia* teisė į asmeninio ir šeimos gyvenimo apsaugą, taip pat kartu su Konstitucijos 29 straipsniu, kuriame, kaip minėta, įtvirtintas asmenų lygybės principas ir diskriminacijos draudimas, Konstitucijos 38 straipsnio 1, 2 dalių nuostatomis, pagal kurias, kaip minėta, yra saugomos ir ginamos visos šeimos, atitinkančios konstitucinę šeimos sampratą, pagrįstą nuolatinio ar ilgalaikio pobūdžio šeimos narių santykių turiniu.

Atsižvelgiant į tai, konstatuotina, kad pagal Konstituciją įstatymų leidėjas teisiniu reguliavimu, susijusiu su Lietuvos Respublikos piliečių kilnojimosi laisve ir lietuvių, nesančių Lietuvos Respublikos piliečiais, atvykimu gyventi į Lietuvą, turi sudaryti palankias sąlygas Lietuvos Respublikos piliečio ir atvykstančio gyventi į Lietuvą lietuvi, kuris nėra Lietuvos Respublikos pilietis, šeimos nariams, kurie nėra Lietuvos Respublikos piliečiai, atvykti į Lietuvą ir gyventi joje kartu su atitinkamu Lietuvos Respublikos piliečiu ar atvykstančiu gyventi į Lietuvą lietuviu, kuris nėra Lietuvos Respublikos pilietis.

Kartu pabrėžtina, kad pagal Konstituciją Lietuvos Respublikos piliečio šeimos narių, kurie nėra Lietuvos Respublikos piliečiai, ir atvykstančio gyventi į Lietuvą lietuvi, kuris nėra Lietuvos Respublikos pilietis, šeimos narių, kurie nėra Lietuvos Respublikos piliečiai, teisė atvykti į Lietuvą ir gyventi joje kartu su atitinkamu Lietuvos Respublikos piliečiu ar atvykstančiu gyventi į Lietuvą lietuviu, kuris nėra Lietuvos Respublikos pilietis, nėra absoliuti. Ši teisė gali būti ribojama, kai tai būtina demokratinėje visuomenėje valstybės ar visuomenės saugumo, viešosios tvarkos, žmonių sveikatos apsaugos ir panašiais konstituciškai svarbiais tikslais; pažymėtina, kad tokiu teisiniu

reguliuojimu, pagal kurį ši teisė būtų ribojama nesant konstituciškai svarbaus tikslo, kartu būtų sudarytos prielaidos pažeisti Konstitucijos 32 straipsnyje įtvirtintą Lietuvos Respublikos piliečio kilnojimosi laisvę, *inter alia* šio straipsnio 3 dalyje įtvirtintą Lietuvos Respublikos piliečio teisę grįžti į Lietuvą ir gyventi joje, taip pat Konstitucijos 32 straipsnio 4 dalyje įtvirtintą kiekvieno lietuvių teisę apsigyventi Lietuvoje.

35. Apibendrinant konstitucinį reguliavimą šioje byloje aktualiu aspektu, pažymėtina, kad pagal Konstituciją, *inter alia* konstitucinį teisinės valstybės principą, šeimos susijungimo laisvo asmenų judėjimo Europos Sąjungoje ir migracijos kontekste teisinis reguliavimas turi būti grindžiamas pagarbos žmogaus orumui, jo privataus ir šeimos gyvenimui, asmenų lygiateisiškumo principais. Jį nustatant pagal Konstituciją, *inter alia* konstitucinį teisinės valstybės principą, taip pat turi būti atsižvelgiama į šių santykių, *inter alia* laisvo asmenų judėjimo Europos Sąjungoje ir migracijos, specifiką, *inter alia* į tai, kad Lietuvos Respublikos ar kitos Europos Sąjungos valstybės piliečio arba Lietuvoje teisėtai gyvenančio trečiosios šalies piliečio šeima, kurios nariai šeimos susijungimo tikslu nori atvykti ir apsigyventi Lietuvoje, gali būti sukurta ne tik Lietuvos Respublikoje, bet ir pagal kitos Europos Sąjungos valstybės ar trečiosios šalies teisę, pagal kurią gali būti sudaromos *inter alia* dviejų tos pačios lyties asmenų santuokos ar registruojama dviejų tos pačios lyties asmenų partnerystė.

35.1. Šioje konstitucinės justicijos byloje aktualiu aspektu taip pat pažymėtina, kad pagal Konstituciją, *inter alia* minėtas Konstitucijos 21 straipsnio 2, 3 dalių, 22 straipsnio 1, 4 dalių, 29 straipsnio, 38 straipsnio 1, 2 dalių nuostatas, konstitucinį teisinės valstybės principą, įstatymų leidėjas turi nustatyti tokį su laisvu asmenų judėjimu Europos Sąjungoje ir migracija susijusį teisinį reguliavimą, kuriuo būtų įtvirtinta teisė šeimai, sukurtai dviejų tos pačios lyties asmenų kitoje valstybėje teisėtai sudarytos santuokos ar registruotos partnerystės pagrindu, susijungti, t. y. užsieniečio teisė atvykti į Lietuvą ir joje gyventi kartu su jo šeimos nariu – Lietuvos Respublikos piliečiu ar teisėtai gyvenančiu Lietuvoje užsieniečiu, su kuriuo kitoje valstybėje teisėtai sudaryta santuoka ar įregistruota partnerystė. Kiek tai susiję su Lietuvos Respublikos piliečio ar atvykstančio gyventi į Lietuvą lietuviu, kuris nėra Lietuvos Respublikos pilietis, šeimos nariu užsieniečiu, su kuriuo šis Lietuvos Respublikos pilietis ar lietuvis kitoje valstybėje teisėtai sudarė santuoką ar įregistravo partnerystę, tokia įstatymų leidėjo pareiga kyla ir iš Konstitucijos 32 straipsnio nuostatų.

Pažymėtina ir tai, kad Lietuvos valstybės pareiga įtvirtinti tokią teisę šeimai, sukurtai dviejų tos pačios lyties asmenų kitoje Europos Sąjungos valstybėje teisėtai sudarytos santuokos ar registruotos partnerystės pagrindu, susijungti, t. y. ne Europos Sąjungos piliečio teisę atvykti ir gyventi Lietuvoje kartu su Europos Sąjungos, *inter alia* Lietuvos Respublikos, piliečiu, su kuriuo kitoje Europos Sąjungos valstybėje teisėtai sudaryta santuoka ar įregistruota partnerystė, taip pat kyla iš konstitucinio visateisio Lietuvos Respublikos dalyvavimo Europos Sąjungoje imperatyvo ir

Konstitucinio akto „Dėl Lietuvos Respublikos narystės Europos Sąjungoje“ 1 straipsnio. Kaip minėta, Konstitucijos nuostatos, susijusios su Europos Sąjungos, *inter alia* Lietuvos Respublikos, piliečių laisvu judėjimu Europos Sąjungoje, *inter alia* Lietuvos Respublikoje, turi būti aiškinamos atsižvelgiant ir į atitinkamas Europos Sąjungos teisės nuostatas.

35.2. Šioje konstitucinės justicijos byloje aktualiu aspektu pabrėžtina, kad pagal Konstituciją naudojimasis teise susijungti šeimai, sukurtai dviejų asmenų, *inter alia* tos pačios lyties, kitoje valstybėje teisėtai sudarytos santuokos ar registruotos partnerystės pagrindu, nėra absoliutus. Užsieniečio teisė atvykti į Lietuvą ir joje gyventi kartu su kitu jo šeimos nariu – Lietuvos Respublikos piliečiu ar teisėtai gyvenančiu Lietuvoje užsieniečiu, su kuriuo kitoje valstybėje teisėtai sudaryta santuoka ar įregistruota partnerystė, pagal Konstituciją gali būti įstatymu ribojama, kai tai būtina demokratinėje visuomenėje valstybės ar visuomenės saugumo, viešosios tvarkos, žmonių sveikatos apsaugos ir panašiais konstituciškai svarbiais tikslais; kartu turi būti paisoma konstitucinių asmenų lygiateisiškumo, proporcingumo principų.

Pabrėžtina, kad tokie ribojimai turi būti būtini siekiant konstituciškai svarbių tikslų būtent demokratinėje visuomenėje, kurioje gerbtinas kiekvieno žmogaus orumas nediskriminuojant *inter alia* dėl jo lytinės tapatybės ir (ar) seksualinės orientacijos. Kaip minėta, demokratinėje teisinėje valstybėje tam tikru laikotarpiu vyraujančios daugumos visuomenės narių nuostatos ar stereotipai negali būti konstituciškai pateisinamu pagrindu, remiantis konstituciškai svarbiais tikslais, *inter alia* viešąja tvarka, diskriminuoti asmenis vien dėl jų lytinės tapatybės ir (ar) seksualinės orientacijos. Kitaip tariant, konstituciškai svarbiais tikslais negali būti pateisinamas toks naudojimosi teise susijungti šeimai, sukurtai dviejų asmenų, *inter alia* tos pačios lyties, kitoje valstybėje teisėtai sudarytos santuokos ar registruotos partnerystės pagrindu, ribojimas, kuris būtų nesuderinamas su Konstitucijos 29 straipsniu, pagal kurį, kaip minėta, viena iš draudžiamo diskriminavimo formų yra žmogaus teisių varžymas dėl jo lytinės tapatybės ir (ar) seksualinės orientacijos, ir su Konstitucijos 21 straipsnio 2, 3 dalimis, pagal kurias ginamas žmogaus orumas ir draudžiama jį žeminti.

Atsižvelgiant į tai, konstatuotina, kad nors siekis saugoti konstitucinę santuokos, kaip sudaromos laisvu vyro ir moters sutarimu, sampratą ir šios sampratos pagrindu istoriškai susiklosčiusį šeimos modelį gali būti laikomas konstituciškai svarbiu, pagal Konstituciją juo negali būti pateisinamas toks teisinis reguliavimas, pagal kurį vien lytinės tapatybės ir (ar) seksualinės orientacijos pagrindu būtų neleidžiama užsieniečiui atvykti į Lietuvą ir joje gyventi kartu su kitu jo šeimos nariu – Lietuvos Respublikos piliečiu ar teisėtai gyvenančiu Lietuvoje užsieniečiu, su kuriuo kitoje valstybėje teisėtai sudaryta santuoka ar įregistruota partnerystė, t. y. toks teisinis reguliavimas, pagal kurį atvykti į Lietuvą ir joje gyventi užsieniečiui būtų leidžiama tik tokiu atveju, jeigu jis kitoje valstybėje teisėtai sudarė santuoką ar įregistravo partnerystę su kitos lyties Lietuvos Respublikos piliečiu ar teisėtai gyvenančiu Lietuvoje užsieniečiu.

35.3. Šiame kontekste pažymėtina, kad iš Konstitucijos kylanti minėta įstatymų leidėjo pareiga nustatyti tokį su laisvu asmenų judėjimu Europos Sąjungoje ir migracija susijusį teisinį reguliavimą, kuriuo būtų įtvirtinta teisė šeimai, sukurtai dviejų tos pačios lyties asmenų kitoje valstybėje teisėtai sudarytos santuokos ar registruotos partnerystės pagrindu, susijungti, negali būti aiškinama kaip keičianti Konstitucijos 38 straipsnio 3 dalyje įtvirtintą santuokos sampratą.

V

Įstatymo „Dėl užsieniečių teisinės padėties“ 43 straipsnio (2006 m. lapkričio 28 d. redakcija)

1 dalies 5 punkto atitikties Konstitucijai vertinimas

36. Pareiškėjas Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas prašo ištirti, ar Konstitucijos 22 straipsnio 1, 4 dalims, 29 straipsnio 1 daliai, 38 straipsnio 1, 2 dalims, konstituciniam teisinės valstybės principui neprieštarauja Įstatymo 43 straipsnio (2006 m. lapkričio 28 d. redakcija) 1 dalies 5 punktas tiek, kiek jame, pasak pareiškėjo, nenustatyta, kad leidimas laikinai gyventi užsieniečiui šeimos susijungimo atveju gali būti išduodamas ir tada, kai Lietuvos Respublikoje gyvena asmuo – Lietuvos Respublikos pilietis, su kuriuo užsieniečio kitoje valstybėje sudaryta santuoka arba registruotos partnerystės sutartis Lietuvos Respublikoje nėra pripažįstama dėl draudimo tuoktis ir sudaryti registruotos partnerystės sutartį tos pačios lyties asmenims, tačiau su kuriuo jis yra sukūręs santykius, savo turiniu atitinkančius šeimos sampratą.

37. Minėta, jog pareiškėjo ginčijamame Įstatymo 43 straipsnio (2006 m. lapkričio 28 d. redakcija) 1 dalies 5 punkte nustatyta, kad leidimas laikinai gyventi gali būti išduodamas užsieniečiui šeimos susijungimo atveju, kai Lietuvos Respublikoje gyvena užsieniečio sutuoktinis arba asmuo, su kuriuo sudaryta registruotos partnerystės sutartis ir kuris yra Lietuvos Respublikos pilietis arba užsienietis, turintis leidimą gyventi.

38. Pareiškėjo nuomone, ginčijamoje nuostatoje nenustatyta, kad užsieniečiui leidimas laikinai gyventi šeimos susijungimo pagrindu gali būti išduodamas ir tuo atveju, kai Lietuvos Respublikoje gyvenantis Lietuvos Respublikos pilietis ar užsienietis, turintis leidimą gyventi, su kuriuo užsienietis kitoje valstybėje teisės aktų nustatyta tvarka sudarė santuoką, yra tos pačios lyties. Pareiškėjo teigimu, toks teisinis reguliavimas prieštarauja Konstitucijos 22 straipsnio 1, 4 dalims, 29 straipsniui, 38 straipsnio 1, 2 dalims, konstituciniam teisinės valstybės principui.

39. Minėta, kad:

– pagal Konstituciją, *inter alia* konstitucinį teisinės valstybės principą, šeimos susijungimo laisvo asmenų judėjimo Europos Sąjungoje ir migracijos kontekste teisinis reguliavimas turi būti grindžiamas pagarbos žmogaus orumui, jo privataus ir šeimos gyvenimui, asmenų lygiateisiškumo principais;

– pagal Konstituciją, *inter alia* jos 21 straipsnio 2, 3 dalių, 22 straipsnio 1, 4 dalių, 29 straipsnio, 38 straipsnio 1, 2 dalių nuostatas, konstitucinį teisinės valstybės principą, įstatymų

leidėjas turi nustatyti tokį su laisvu asmenų judėjimu Europos Sąjungoje ir migracija susijusį teisinį reguliavimą, kuriuo būtų įtvirtinta teisė šeimai, sukurtai dviejų tos pačios lyties asmenų kitoje valstybėje teisėtai sudarytos santuokos ar registruotos partnerystės pagrindu, susijungti, t. y. užsieniečio teisė atvykti į Lietuvą ir joje gyventi kartu su jo šeimos nariu – Lietuvos Respublikos piliečiu ar teisėtai gyvenančiu Lietuvoje užsieniečiu, su kuriuo kitoje valstybėje teisėtai sudaryta santuoka ar įregistruota partnerystė; kiek tai susiję su Lietuvos Respublikos piliečio ar atvykstančio gyventi į Lietuvą lietuviu, kuris nėra Lietuvos Respublikos pilietis, šeimos nariu užsieniečiu, su kuriuo šis Lietuvos Respublikos pilietis ar lietuvis kitoje valstybėje teisėtai sudarė santuoką ar įregistravo partnerystę, tokia įstatymų leidėjo pareiga kyla ir iš Konstitucijos 32 straipsnio nuostatų;

– Lietuvos valstybės pareiga įtvirtinti tokią teisę šeimai, sukurtai dviejų tos pačios lyties asmenų kitoje Europos Sąjungos valstybėje teisėtai sudarytos santuokos ar registruotos partnerystės pagrindu, susijungti, t. y. ne Europos Sąjungos piliečio teisę atvykti ir gyventi Lietuvoje kartu su Europos Sąjungos, *inter alia* Lietuvos Respublikos, piliečiu, su kuriuo kitoje Europos Sąjungos valstybėje teisėtai sudaryta santuoka ar įregistruota partnerystė, taip pat kyla iš konstitucinio visateisio Lietuvos Respublikos dalyvavimo Europos Sąjungoje imperatyvo ir Konstitucinio akto „Dėl Lietuvos Respublikos narystės Europos Sąjungoje“ 1 straipsnio;

– pagal Konstituciją naudojimasis teise susijungti šeimai, sukurtai dviejų asmenų, *inter alia* tos pačios lyties, kitoje valstybėje teisėtai sudarytos santuokos ar registruotos partnerystės pagrindu, nėra absoliutus; užsieniečio teisė atvykti į Lietuvą ir joje gyventi kartu su kitu jo šeimos nariu – Lietuvos Respublikos piliečiu ar teisėtai gyvenančiu Lietuvoje užsieniečiu, su kuriuo kitoje valstybėje teisėtai sudaryta santuoka ar įregistruota partnerystė, pagal Konstituciją gali būti įstatymu ribojama, kai tai būtina demokratinėje visuomenėje valstybės ar visuomenės saugumo, viešosios tvarkos, žmonių sveikatos apsaugos ir panašiais konstituciškai svarbiais tikslais; kartu turi būti paisoma konstitucinių asmenų lygiateisiškumo, proporcingumo principų; konstituciškai svarbiais tikslais negali būti pateisinamas toks naudojimosi teise susijungti šeimai, sukurtai dviejų asmenų, *inter alia* tos pačios lyties, kitoje valstybėje teisėtai sudarytos santuokos ar registruotos partnerystės pagrindu, ribojimas, kuris būtų nesuderinamas su Konstitucijos 29 straipsniu, pagal kurį viena iš draudžiamo diskriminavimo formų yra žmogaus teisių varžymas dėl jo lytinės tapatybės ir (ar) seksualinės orientacijos, ir su Konstitucijos 21 straipsnio 2, 3 dalimis, pagal kurias ginamas žmogaus orumas ir draudžiama jį žeminti;

– nors siekis saugoti konstitucinę santuokos, kaip sudaromos laisvu vyro ir moters sutarimu, sampratą ir šios sampratos pagrindu istoriškai susiklosčiusį šeimos modelį gali būti laikomas konstituciškai svarbiu, pagal Konstituciją juo negali būti pateisinamas toks teisinis reguliavimas, pagal kurį vien lytinės tapatybės ir (ar) seksualinės orientacijos pagrindu būtų neleidžiama užsieniečiui atvykti į Lietuvą ir joje gyventi kartu su kitu jo šeimos nariu – Lietuvos Respublikos

piliečiu ar teisėtai gyvenančiu Lietuvoje užsieniečiu, su kuriuo kitoje valstybėje teisėtai sudaryta santuoka ar įregistruota partnerystė, t. y. toks teisinis reguliavimas, pagal kurį atvykti į Lietuvą ir joje gyventi užsieniečiui būtų leidžiama tik tokiu atveju, jeigu jis kitoje valstybėje teisėtai sudarė santuoką ar įregistravo partnerystę su kitos lyties Lietuvos Respublikos piliečiu ar teisėtai gyvenančiu Lietuvoje užsieniečiu.

40. Minėta ir tai, kad Konstitucijos nuostatos, susijusios su Europos Sąjungos, *inter alia* Lietuvos Respublikos, piliečių laisvu judėjimu Europos Sąjungoje, *inter alia* Lietuvos Respublikoje, turi būti aiškinamos atsižvelgiant ir į atitinkamas Europos Sąjungos teisės nuostatas. Šiame kontekste pažymėtina, kad, kaip minėta, pagal Europos Sąjungos teisę valstybė narė negali remtis viešosios tvarkos išlyga, *inter alia* tuo, kad jos teisėje nėra numatyta tos pačios lyties asmenų santuoka (registruota partnerystė, jei pagal jos teisę registruota partnerystė traktuojama kaip lygiavertė santuokai), siekdama neleisti susijungti Europos Sąjungos piliečio (*inter alia* savo piliečio), pasinaudojusio savo judėjimo laisve, ir tos pačios lyties trečiosios šalies piliečio, kitoje valstybėje narėje teisėtai sudariusių santuoką (ar įregistravusių partnerystę), šeimai.

41. Kaip minėta, Įstatyme nustatyta užsieniečių atvykimo ir išvykimo, buvimo ir gyvenimo, prieglobsčio ir laikinosios apsaugos Lietuvos Respublikoje suteikimo, integracijos ir sprendimų dėl užsieniečių teisinės padėties apskundimo tvarka, reglamentuojami kiti užsieniečių teisinės padėties Lietuvos Respublikoje klausimai (1 straipsnio 1 dalis (2014 m. gruodžio 9 d. redakcija)); Įstatyme yra apibrėžtos *inter alia* šeimos narių ir šeimos susijungimo sąvokos Įstatymo 1 straipsnio 1 dalyje (2014 m. gruodžio 9 d. redakcija) nurodytų teisinių santykių srityje; Įstatymas nėra skirtas šeimos narių sąvokai apibrėžti ir šeimos susijungimui reguliuoti, kiek tai susiję su kitomis, nei nurodyta Įstatymo 1 straipsnio 1 dalyje (2014 m. gruodžio 9 d. redakcija), teisinių santykių sritimis.

Taip pat minėta, kad pagal ginčijamą Įstatymo 43 straipsnio (2006 m. lapkričio 28 d. redakcija) 1 dalies 5 punkte ir su juo susijusį Įstatyme nustatytą teisinį reguliavimą:

– šiame punkte yra nustatytas vienas iš leidimo laikinai gyventi išdavimo užsieniečiui, kuris nėra Europos Sąjungos ar Europos laisvosios prekybos asociacijos valstybės narės pilietis, šeimos susijungimo Įstatymo 43 straipsnio (2006 m. lapkričio 28 d. redakcija) 1 dalies prasme atveju pagrindų – kai Lietuvos Respublikoje gyvena tokio užsieniečio sutuoktinis arba asmuo, su kuriuo sudaryta registruotos partnerystės sutartis ir kuris yra Lietuvos Respublikos pilietis arba užsienietis (kuris nėra Europos Sąjungos ar Europos laisvosios prekybos asociacijos valstybės narės pilietis), turintis leidimą gyventi; leidimo laikinai gyventi išdavimo užsieniečiui, kuris nėra Europos Sąjungos ar Europos laisvosios prekybos asociacijos valstybės narės pilietis, šiuo pagrindu tikslas yra šio užsieniečio, kuris yra sudaręs santuoką ar registruotos partnerystės sutartį su Lietuvos Respublikos piliečiu arba užsieniečiu (kuris nėra Europos Sąjungos ar Europos laisvosios prekybos asociacijos

valstybės narės pilietis), turinčiu leidimą gyventi, atvykimas ir gyvenimas Lietuvos Respublikoje siekiant išsaugoti šeimą;

– nei Įstatymo 43 straipsnio (2006 m. lapkričio 28 d. redakcija) 1 dalies 5 punkte, nei 2 straipsnio 26 dalyje (2014 m. gruodžio 9 d. redakcija), nei kitose Įstatymo nuostatose nėra eksplicitiškai įtvirtinta, kad užsienietis ir jo sutuoktinis arba asmuo, su kuriuo sudaryta registruotos partnerystės sutartis ir kuris yra Lietuvos Respublikos pilietis arba užsienietis, turintis leidimą gyventi, turi būti skirtingų lyčių asmenys;

– nei Įstatymo 43 straipsnio (2006 m. lapkričio 28 d. redakcija) 1 dalies 5 punkte, nei 2 straipsnio 26 dalyje (2014 m. gruodžio 9 d. redakcija), nei kitose Įstatymo nuostatose nėra eksplicitiškai įtvirtinta, kad užsieniečio ir Lietuvos Respublikos piliečio arba užsieniečio, turinčio leidimą gyventi, santuoka arba registruota partnerystė turi būti įtraukta į apskaitą Lietuvos Respublikos civilinės metrikacijos įstaigoje;

– pagal Įstatymo 43 straipsnio (2006 m. lapkričio 28 d. redakcija) 1 dalies 5 punktą leidimas laikinai gyventi užsieniečiui šeimos susijungimo atveju gali būti išduodamas, jeigu jis (išskyrus Įstatymo 26 straipsnio 3 dalyje (2014 m. gruodžio 9 d. redakcija) nustatytą išimtį) atitinka bendrąsias leidimo laikinai gyventi išdavimo sąlygas, nustatytas Įstatymo 26 straipsnio (2006 m. lapkričio 28 d. redakcija) 1 dalies 2–4 punktuose, susijusias su galiojančio sveikatos draudimo, pakankamų pragyvenimui lėšų ir tinkamos gyvenamosios patalpos turėjimu, arba jeigu asmuo, pas kurį atvykstama šeimos susijungimo tikslu, teisės aktų nustatyta tvarka užtikrina, kad jo šeimos narys, kuriam išduodamas leidimas laikinai gyventi, atitinka šias sąlygas; pagal Įstatymo 43 straipsnio (2006 m. lapkričio 28 d. redakcija) 1 dalies 5 punktą leidimas laikinai gyventi užsieniečiui šeimos susijungimo atveju negali būti išduodamas bendrais atsisakymo išduoti užsieniečiui leidimą gyventi pagrindais, nustatytais Įstatymo 35 straipsnio 1 dalyje (2015 m. lapkričio 26 d. redakcija), *inter alia* susijusiais su galima grėsme valstybės saugumui, viešajai tvarkai ar žmonių sveikatai, neatitiktimi minėtoms bendrosioms leidimo laikinai gyventi išdavimo sąlygoms, sudarytos santuokos ar registruotos partnerystės fiktyvumu.

41.1. Taigi Įstatymas yra skirtas *inter alia* laisvo asmenų judėjimo Europos Sąjungoje ir migracijos klausimams reguliuoti; ginčijamu Įstatymo 43 straipsnio (2006 m. lapkričio 28 d. redakcija) 1 dalies 5 punktu reguliuojamas šeimos susijungimas kaip vienas iš laisvo asmenų judėjimo Europos Sąjungoje ir migracijos klausimų. Pažymėtina, kad Įstatymu, *inter alia* ginčijamu Įstatymo 43 straipsnio (2006 m. lapkričio 28 d. redakcija) 1 dalies 5 punktu, nėra reguliuojami teisiniai santykiai, kuriuos reguliuoja kiti įstatymai, kaip antai Civilinis kodeksas, Civilinės būklės aktų registravimo įstatymas.

Vadinasi, nėra pagrindo teigti, kad ginčijamas Įstatymo 43 straipsnio (2006 m. lapkričio 28 d. redakcija) 1 dalies 5 punktas aiškintinas atsižvelgiant į Civiliniame kodekse, Civilinės būklės aktų

registravimo įstatyme nustatytą teisinį reguliavimą, t. y. nėra pagrindo teigti, kad pagal Įstatymo 43 straipsnio (2006 m. lapkričio 28 d. redakcija) 1 dalies 5 punktą negali būti išduodamas leidimas laikinai gyventi užsieniečiui, kuris nėra Europos Sąjungos ar Europos laisvosios prekybos asociacijos valstybės narės pilietis, šeimos susijungimo Įstatymo 43 straipsnio (2006 m. lapkričio 28 d. redakcija) 1 dalies prasme atveju, kai Lietuvos Respublikoje gyvena tos pačios lyties tokio užsieniečio sutuoktinis arba asmuo, su kuriuo sudaryta registruotos partnerystės sutartis ir kuris yra Lietuvos Respublikos pilietis arba užsienietis (kuris nėra Europos Sąjungos ar Europos laisvosios prekybos asociacijos valstybės narės pilietis), turintis leidimą gyventi.

41.2. Šiame kontekste paminėtina ir tai, kad ginčijamas teisinis reguliavimas, įtvirtintas Įstatymo 43 straipsnio (2006 m. lapkričio 28 d. redakcija) 1 dalies 5 punkte, aiškintinas atsižvelgiant į Įstatymu įgyvendinamų Europos Sąjungos teisės aktų, *inter alia* Direktyvos, nuostatas, pagal kurias, kaip minėta, valstybė narė negali remtis viešosios tvarkos išlyga, *inter alia* tuo, kad jos teisėje nėra numatyta tos pačios lyties asmenų santuoka (registruota partnerystė, jei pagal jos teisę registruota partnerystė traktuojama kaip lygiavertė santuokai), siekdama neleisti susijungti Europos Sąjungos piliečio (*inter alia* savo piliečio), pasinaudojusio savo judėjimo laisve, ir tos pačios lyties trečiosios šalies piliečio, kitoje valstybėje narėje teisėtai sudariusių santuoką (ar įregistravusių partnerystę), šeimai.

41.3. Taigi, priešingai nei teigia pareiškėjas, pagal ginčijamą Įstatymo 43 straipsnio (2006 m. lapkričio 28 d. redakcija) 1 dalies 5 punktą leidimas laikinai gyventi užsieniečiui, kuris nėra Europos Sąjungos ar Europos laisvosios prekybos asociacijos valstybės narės pilietis, šeimos susijungimo Įstatymo 43 straipsnio (2006 m. lapkričio 28 d. redakcija) 1 dalies prasme atveju gali būti išduodamas ne tik tada, kai Lietuvos Respublikoje gyvena tokio užsieniečio kitos lyties šeimos narys – asmuo, su kuriuo kitoje valstybėje teisėtai sudaryta santuoka ar registruotos partnerystės sutartis ir kuris yra Lietuvos Respublikos pilietis arba užsienietis (kuris nėra Europos Sąjungos ar Europos laisvosios prekybos asociacijos valstybės narės pilietis), turintis leidimą gyventi, bet ir tada, kai Lietuvos Respublikoje gyvena tokio užsieniečio tos pačios lyties šeimos narys – asmuo, su kuriuo kitoje valstybėje teisėtai sudaryta santuoka ar registruotos partnerystės sutartis ir kuris yra Lietuvos Respublikos pilietis arba užsienietis (kuris nėra Europos Sąjungos ar Europos laisvosios prekybos asociacijos valstybės narės pilietis), turintis leidimą gyventi.

Šiame kontekste pažymėtina, kad pagal ginčijamą Įstatymo 43 straipsnio (2006 m. lapkričio 28 d. redakcija) 1 dalies 5 punktą leidimas laikinai gyventi užsieniečiui, kuris nėra Europos Sąjungos ar Europos laisvosios prekybos asociacijos valstybės narės pilietis, šeimos susijungimo Įstatymo 43 straipsnio (2006 m. lapkričio 28 d. redakcija) 1 dalies prasme atveju, kai Lietuvos Respublikoje gyvena tokio užsieniečio kitos ar tos pačios lyties šeimos narys – asmuo, su kuriuo kitoje valstybėje teisėtai sudaryta santuoka ar registruotos partnerystės sutartis ir kuris yra Lietuvos Respublikos

pilietis arba užsienietis (kuris nėra Europos Sąjungos ar Europos laisvosios prekybos asociacijos valstybės narės pilietis), turintis leidimą gyventi, gali būti neišduodamas bendrais atsisakymo išduoti užsieniečiui leidimą gyventi pagrindais, nustatytais Įstatymo 35 straipsnio 1 dalyje (2015 m. lapkričio 26 d. redakcija), *inter alia* susijusiais su galima grėsme valstybės saugumui, viešajai tvarkai ar žmonių sveikatai, neatitiktimi Įstatymo 26 straipsnio (2006 m. lapkričio 28 d. redakcija) 1 dalies 2–4 punktuose nustatytoms bendrosioms leidimo laikinai gyventi išdavimo sąlygoms, sudarytos santuokos ar registruotos partnerystės fiktyvumu. Tačiau atsisakymas išduoti tokį leidimą negali būti grindžiamas vien užsieniečio lytine tapatybe ir (ar) seksualine orientacija.

41.4. Pabrėžtina, kad tik taip aiškinamas ginčijamas Įstatymo 43 straipsnio (2006 m. lapkričio 28 d. redakcija) 1 dalies 5 punkte įtvirtintas teisinis reguliavimas vertintinas kaip nepažeidžiantis iš Konstitucijos 21 straipsnio 2, 3 dalių, 22 straipsnio 1, 4 dalių, 29, 32 straipsnių, 38 straipsnio 1, 2 dalių, Konstitucinio akto „Dėl Lietuvos Respublikos narystės Europos Sąjungoje“ 1 straipsnio, konstitucinio teisinės valstybės principo, konstitucinio visateisio Lietuvos Respublikos dalyvavimo Europos Sąjungoje imperatyvo kylančių reikalavimų.

42. Atsižvelgiant į išdėstytus argumentus, darytina išvada, kad Įstatymo 43 straipsnio (2006 m. lapkričio 28 d. redakcija) 1 dalies 5 punktas neprieštarauja Konstitucijos 22 straipsnio 1, 4 dalims, 29 straipsnio 1 daliai, 38 straipsnio 1, 2 dalims, konstituciniam teisinės valstybės principui.

Vadovaudamasis Lietuvos Respublikos Konstitucijos 102, 105 straipsniais, Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo įstatymo 1, 53, 54, 55, 56 straipsniais, Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas

nutaria:

Pripažinti, kad Lietuvos Respublikos įstatymo „Dėl užsieniečių teisinės padėties“ 43 straipsnio (2006 m. lapkričio 28 d. redakcija; Žin., 2006, Nr. 137-5199) 1 dalies 5 punktas neprieštarauja Lietuvos Respublikos Konstitucijai.

Šis Konstitucinio Teismo nutarimas yra galutinis ir neskundžiamas.

Konstitucinio Teismo teisėjai

Elvyra Baltutytė
Gintaras Goda
Vytautas Greičius
Danutė Jočienė
Gediminas Mesonis
Vytautas Milius
Daiva Petrylaitė
Janina Stripeikienė
Dainius Žalimas